

ส่วนที่ ๒ ปัจจัยและความสามารถในการบริหารจัดการเมืองเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุใน
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

บทที่ 1

บทนำ

การใช้พื้นที่เทศบาลนครจังหวัดนนทบุรีเป็นตัวแทนของการศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑลด้วยเหตุผลดังที่ระบุไว้ในระเบียบวิธีการศึกษา กล่าวคือคณะผู้วิจัยได้เลือกจังหวัดที่มีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุสูงสุดในแต่ละภูมิภาคซึ่งเป็นข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในปี 2548 โดยอ้างอิงผลการศึกษาวิจัย “แนวทางและมาตรการส่งเสริมการมีงานทำในผู้สูงอายุ: โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ไปสู่การปฏิบัติ” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเทศบาลนครนนทบุรี, เทศบาลเมืองสิงห์บุรี เทศบาลเมืองตราด เทศบาลเมืองลำพูน เทศบาลเมืองอุทัยธานี เทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลเมืองชัยภูมิ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช และเทศบาลเมืองพัทลุง เป็นตัวแทนของ 9 ภูมิภาคได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล, ภาคกลาง, ภาคตะวันออก, ภาคเหนือตอนบน, ภาคเหนือตอนล่าง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน, ภาคต่อ.เฉียงเหนือตอนล่าง, ภาคใต้ตอนบน, และภาคใต้ตอนล่างตามลำดับ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงสอดคล้องกับโจทย์การวิจัยเร่งด่วนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ของวช. ซึ่งมีเหตุผลความจำเป็นในการศึกษาหาข้อเท็จจริงสำหรับจังหวัดที่อยู่ในข่ายได้รับผลกระทบหรือมีปัญหาความรุนแรงอันเกิดจากจากสังคมผู้สูงอายุมากเป็นลำดับต้นๆจากสัดส่วนดังกล่าว

ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดนนทบุรี

พื้นที่จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ในภาคกลาง บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศเหนืออยู่ติดกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดปทุมธานีเป็นส่วนใหญ่ ทิศตะวันออกและทิศใต้อยู่ติดกับกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ และทิศตะวันตกอยู่ติดกับจังหวัดนครปฐม นนทบุรีเป็นจังหวัด 1 ใน 5 ของจังหวัดปริมณฑล คือ นนทบุรี สมุทรปราการ นครปฐม สมุทรสาคร และปทุมธานี มีเนื้อที่ประมาณ 622 ตารางกิโลเมตร (เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ของจังหวัดในภาคกลางทั้งหมด จังหวัดนนทบุรีมีขนาดเล็กเป็นที่ 2 รองจากจังหวัดสมุทรสงคราม) โดยแม่น้ำเจ้าพระยาได้ตัดแบ่งพื้นที่ของจังหวัดออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก จังหวัดนนทบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 20 กิโลเมตร ประกอบด้วยอำเภอทั้งหมด 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย และอำเภอไทรน้อย มีองค์กรปกครอง ท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 2 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 6 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 34 แห่ง

ภาพที่ 4 แผนที่จังหวัดนนทบุรี

การเมือง เศรษฐกิจและสังคม

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม แต่เดิม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผลไม้ และทำไร่ ทำนา ปัจจุบันพื้นที่ของจังหวัดซึ่งเคยเป็นสวน ไร่ผลไม้และมีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพฯ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนที่อพยพมาจากทุกภาคของประเทศ นอกจากนี้ พื้นที่บางส่วนของจังหวัดในบางอำเภอยังเป็นที่ยอมรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม มีการจัดสรรที่ดิน และก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม เป็นจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ฝั่งตะวันออกของจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพฯ เป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพฯ ด้วย

จังหวัดนนทบุรีมีประชากรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2553 รวมทั้งสิ้น 1,101,743 คน เป็นชาย 518,161 คน เป็นหญิง 583,582 คน จำนวนประชากรชายคิดเป็นร้อยละ 47.03 และประชากรหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.97 ของประชากรทั้งหมด มีจำนวนครัวเรือน 525,261 ครัวเรือน ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลคิดเป็นร้อยละ 57.83 ส่วนที่เหลือ

ร้อยละ 42.17 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย 1,770.21 คน ต่อตารางกิโลเมตร

เทศบาลนครนนทบุรี เป็นเทศบาลชั้น 1 ก. มีพื้นที่ในเขตเทศบาลรวม 38.90 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 258,550 คนเป็นชาย 123,236 คนและหญิง 135,314 คน พื้นที่เขตเทศบาลประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลสวนใหญ่ตำบลตลาดขวัญ ตำบลบางเขน ตำบลบางกระสอ และตำบลท่าทราย

ตารางที่ 12 จำนวนประชากรจังหวัดนนทบุรี

ตำบล	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	จำนวนบ้าน (หลัง)	จำนวนประชากร (คน)		
			ชาย	หญิง	รวม
สวนใหญ่	2.50	12,740	21,166	15,682	36,848
ตลาดขวัญ	8.20	24,494	23,314	28,054	51,368
บางเขน	9.00	21,470	19,311	22,466	41,777
บางกระสอ	11.20	27,965	25,333	29,578	54,911
ท่าทราย	8.00	29,687	34,112	39,534	73,646
รวม	38.90	116,320	123,236	135,314	258,550

ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนนทบุรี (ณ เดือน มกราคม 2555)

ในด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี 2552 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product at Current Market Price) ปี 2553 มีมูลค่ารวม 124,246 ล้านบาท เป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์ในภาคเกษตรกรรม 4,137 ล้านบาท และนอกภาค เกษตรกรรม 120,109 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) เท่ากับ 117,466 บาท

การจัดการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรวมทั้งเทศบาลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งจะมีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้สูงอายุ เช่น ภารกิจในข้อ ตามพ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50 ข้อ (7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ หรือตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยพยายามถ่ายโอนภารกิจหน้าที่หลายประการที่รัฐ

ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถรับผิดชอบในการดำเนินการได้ รวมทั้งกำหนดให้มีการจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย¹ ในปัจจุบันเทศบาลได้ดำเนินการบรรจุแผนงานในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยเป็นเรื่องของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ นอกจากนี้เงินที่ผู้สูงอายุทุกคนได้รับเป็นรายเดือนก็มีการจัดสรรโดยรัฐบาลผ่านมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับผู้สูงอายุโดยตรง อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับใหญ่เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลนครนนทบุรีต่างก็มีโครงการสร้างศูนย์ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดนนทบุรียังเป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมในเชิงสังคมวัฒนธรรมและกิจกรรมองค์กรผู้สูงอายุที่ประสบผลสำเร็จ เช่น ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบางสีทองโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ เช่น รพ.บางกรวย, อบจ.นนทบุรี บ้านนนทภูมิ, สสอ.บางกรวย, สสอ.นนทบุรี, รพ.พระนั่งเกล้า, กรมอนามัย, ศูนย์ศิรินทร, สปสช.กรมการแพทย์, JICA, ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย นอกจากนี้จังหวัดนนทบุรียังมีศูนย์สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสอีกหลายแห่ง เช่น สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพปากเกร็ด (บ้านนนทภูมิ) สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด เป็นต้น

อย่างไรก็ตามโดยหลักการของการบริหารราชการแผ่นดินของไทยจะบริหารงานในลักษณะบนลงล่าง (top-down approach) ซึ่งภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่สอดคล้องกับหลักของรัฐเดี่ยว (unitary state) และความเป็นรัฐรวมศูนย์ซึ่งนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่มีผลต่อทุกพื้นที่ในรัฐจะถูกกำหนดจากส่วนกลาง เช่น ล่าสุดเมื่อรัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายเร่งด่วนที่

¹ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้จัดแบ่งกรอบการให้บริการสาธารณะออกเป็น 6 ด้านได้แก่ 1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว 5. ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ 6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรงได้แก่งานสวัสดิการสังคมเช่น การสังคมสงเคราะห์พัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา ผู้ด้อยโอกาส อาที งานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนพิการ และการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น

จะปรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามช่วงอายุที่เรียกว่าปรับแบบขั้นบันได (4 ช่วงคืออายุระหว่าง 60-69, 70-79, 80-89, และตั้งแต่ 90 ปีขึ้นไปจะได้รับ 600, 700, 800, และ 1,000 บาท/คน/เดือน ตามลำดับ) โดยเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2554 ซึ่งการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวเริ่มตั้งแต่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมติของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา รับนโยบายนี้ไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตามการบริหารงานในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพความเข้มแข็งของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมยิ่งขึ้นในลักษณะของการสะท้อนปัญหาจากล่างขึ้นบนและอาศัยความร่วมมือของภาคีที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามกรอบในการบริหารราชการแผ่นดินยังคงอยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ซึ่งมุ่งเป้าหมายในเชิงรูปธรรมจากการนำนโยบายและแผนในระดับต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติ

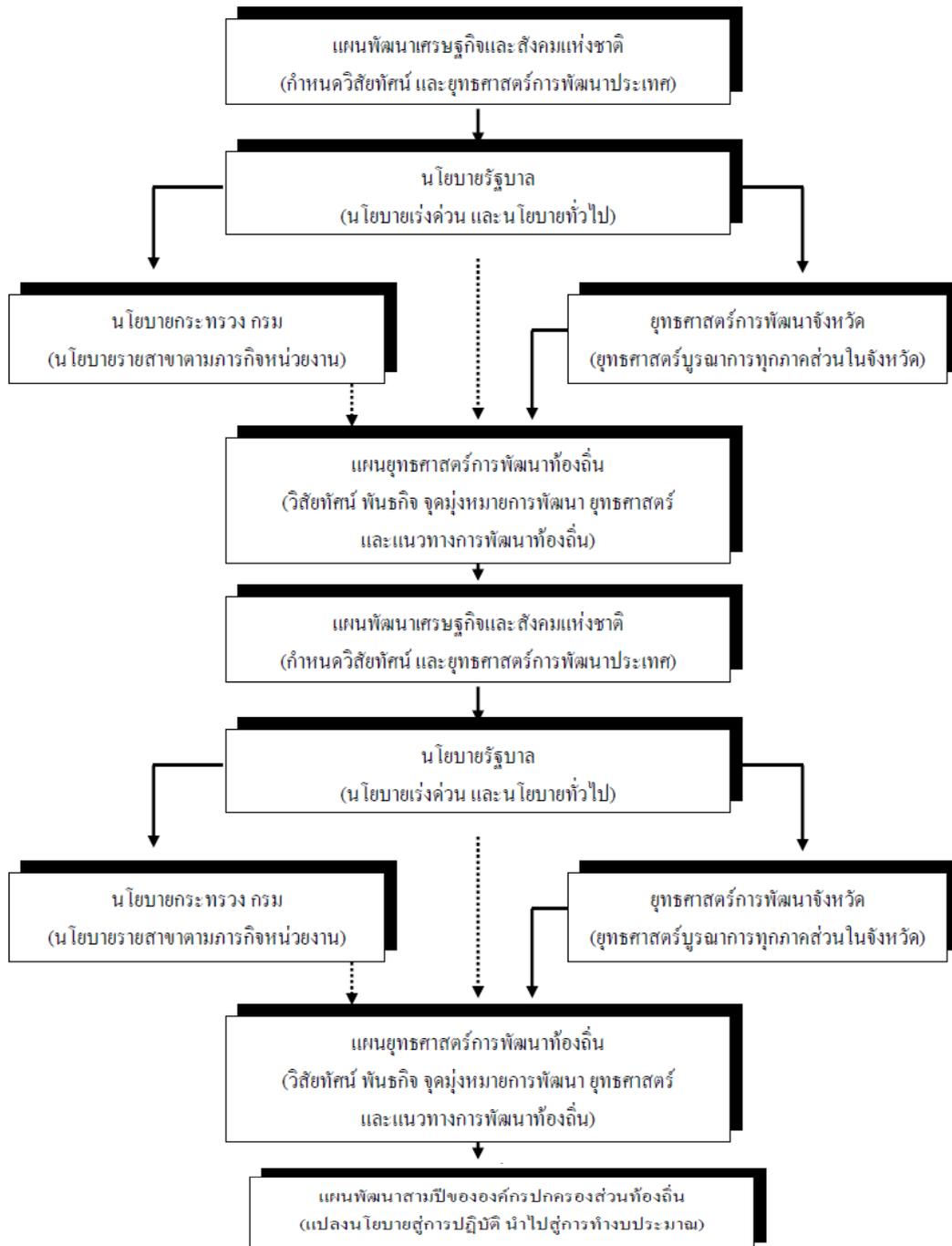
ในเชิงการจัดการผู้สูงอายุ หน่วยงานในจังหวัด ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พม.จ.) นนทบุรีเป็นหน่วยงานกลางดำเนินการทั้งในด้านการปฏิบัติตามพ.ร.บ. ฯ ประสานงาน ให้คำปรึกษาหรือเป็นที่ปรึกษาในด้านเทคนิควิชาการในการจัดการผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ทำงานด้านสวัสดิการสังคมโดยตรง ตัวอย่างการดำเนินการตามพ.ร.บ. ฯ ดังกล่าว เช่น ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ประสงค์จะขอรับบริการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ข้อ (8) (9) (10) คือ การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง ต้องการคำแนะนำปรึกษา ดำเนินการแก้ไขปัญหาครอบครัว จัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความเหมาะสม และส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้บริการในจังหวัดต่างๆ ดังนี้ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ชลบุรี ลำปาง เชียงใหม่ บุรีรัมย์ ขอนแก่น นครพนม ภูเก็ต สงขลา และยะลา สำหรับการบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่ พม.จ. ทุกจังหวัดได้ดำเนินการคือ

1. ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศงานสวัสดิการผู้สูงอายุ ให้บริการ ทำเนียบเครือข่ายดำเนินงานผู้สูงอายุ คลังปัญญาผู้สูงอายุ สถานการณ์และสถิติข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุในพื้นที่ให้บริการ ข้อมูลการให้บริการ การดำเนินงานของศูนย์ฯ รวมถึง ข้อมูลผู้ใช้บริการ
2. ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนา ให้การฝึกอบรมสำหรับผู้ที่มีความสนใจในการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
3. ศูนย์การเรียนรู้ สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ถ่ายทอดภูมิปัญญา อาชีพ เป็นสถานที่ศึกษาดูงานและฝึกอบรม
4. ศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแบบสถาบัน เป็นการจัดบริการในสถาบันตามมาตรฐานที่กำหนดและมีรูปแบบการจัดบริการผู้สูงอายุตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของผู้สูงอายุ

5. ศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในชุมชน เป็นการจัดบริการผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้อาศัยอยู่กับครอบครัว ชุมชน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น องค์กรประชาชน ชุมชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการครอบคลุมทุกมิติ (สุขภาพ สังคม ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม)

6. ศูนย์บริการให้คำแนะนำ ปรีกษา และส่งต่อ มีบริการให้คำแนะนำ ปรีกษาหลายช่องทาง เช่นปรีกษาโดยตนเองที่ศูนย์ฯ, ทางโทรศัพท์, ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์, ออกหน่วยบริการให้คำปรีกษา และส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในแง่การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเมืองและสังคมผู้สูงอายุถึงแม้ว่าเทศบาลซึ่งเป็นเจ้าของพื้นอันนำมาสู่ความจำเป็นต้องดูแลรับผิดชอบประชาชน ก็จำเป็นต้องบริหารงานให้มีความสอดคล้องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวง กรม แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด ตลอดจนการประสานแผนงานและโครงการกับอปท. อื่นๆในจังหวัดให้เป็นเนื้อเดียวกันดังที่ปรากฏ

ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์หน่วยงานในการบริหารราชการแผ่นดินของไทยผ่านนโยบายและแผนงานในระดับต่างๆ

สรุป

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอในภาพรวมของพื้นที่จังหวัดนนทบุรีโดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครนนทบุรีอันเป็นจุดเน้นในการศึกษาการบริหารจัดการเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในสังคมไทย ซึ่ง

นอกจากจะเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุสูงสุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นที่เป็นจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครรวมทั้งพื้นที่บางส่วนของจังหวัดในบางอำเภอยังเป็นที่ยอมรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม มีการจัดสรรที่ดิน และก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเช่นเดียวกับจังหวัดปริมณฑลอื่นของกรุงเทพฯ แล้วจังหวัดนนทบุรียังมีกิจกรรมทั้งภาคประชาชนและงานโครงการของภาครัฐตลอดจนโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่เน้นหนักทางด้านสังคมวัฒนธรรม ที่โดดเด่นมากกว่าจังหวัดในปริมณฑลของกรุงเทพฯจังหวัดอื่น เช่น สมุทรปราการซึ่งจะเน้นหนักไปเป็นเมืองบริวารในด้านอุตสาหกรรม นครปฐมจะเน้นในด้านเกษตรกรรม เป็นต้น

ในส่วนของการจัดการที่เกี่ยวข้องกับสังคมผู้สูงอายุอันเป็นการจัดการโดยรวมทั้งในเชิงกายภาพ ได้แก่การจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในเขตเมืองที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ และในการจัดการเชิงสังคมทั้งในด้านสถานที่รวมกลุ่มทำกิจกรรม และในเชิงสัญลักษณ์และการให้ความสำคัญ เช่น การให้การยอมรับและมีพื้นที่ทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเทศบาลนครนนทบุรีได้เริ่มดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

บทที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่ทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ กับการใช้กรอบแนวคิดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลกมาทดสอบ เพื่อสำรวจตัวแปรและตัวชี้วัดเหล่านั้นอันจะนำมาซึ่งกรอบแนวคิดการสร้างเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในสังคมไทย ตามกรอบแนวคิดที่กล่าวมาแล้วนั้น ผ่านการนำเสนอตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากบัญชีครัวเรือนของผู้สูงอายุจาก 9 จังหวัด ใน 5 ภูมิภาค สำหรับข้อมูลของเทศบาลนครนนทบุรีอันเป็นตัวแทนของภูมิภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของข้อมูล
2. ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง
3. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมของเมืองที่รองรับสังคมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1. ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ

ส่วนแรก	เป็นการสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนที่สอง	เป็นแบบสอบถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาล
ส่วนที่สาม	ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับเมืองหรือเทศบาลที่เอื้อต่อผู้สูงอายุฯ

2. ภูมิหลังกลุ่มตัวอย่าง

2.1 เพศ

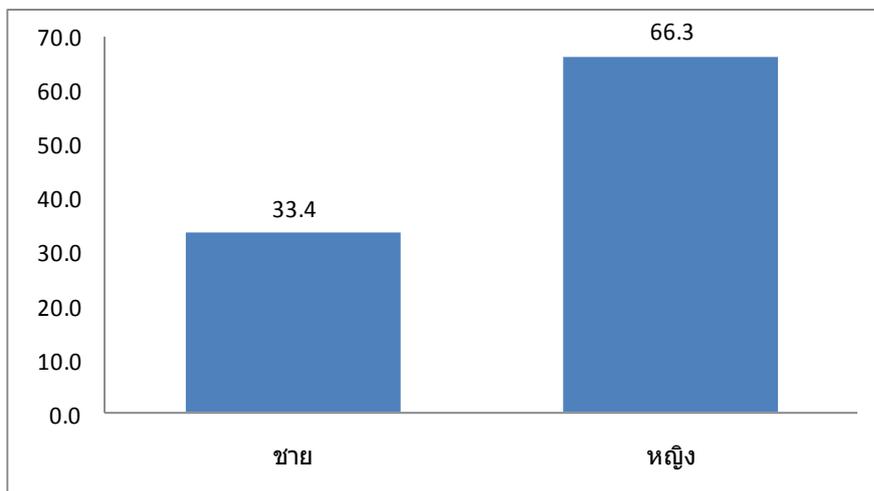
จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาลนครนนทบุรีซึ่งเป็นตัวแทนผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยมีจำนวน 374 ตัวอย่างพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาลเป็นเพศหญิงร้อยละ 66.3 มีจำนวนมากกว่าเพศชายร้อยละ 33.4 ไม่ระบุร้อยละ 0.3

(ดูตารางที่ 13 และแผนภูมิที่ 1)

ตารางที่ 13 แสดงร้อยละของเพศ

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน (n = 374)	ร้อยละ
เพศ ชาย	125	33.4
หญิง	248	66.3
ไม่ระบุ	1	0.3
รวม	374	100.0

แผนภูมิที่ 1 แสดงร้อยละของเพศ

2.2 อายุ

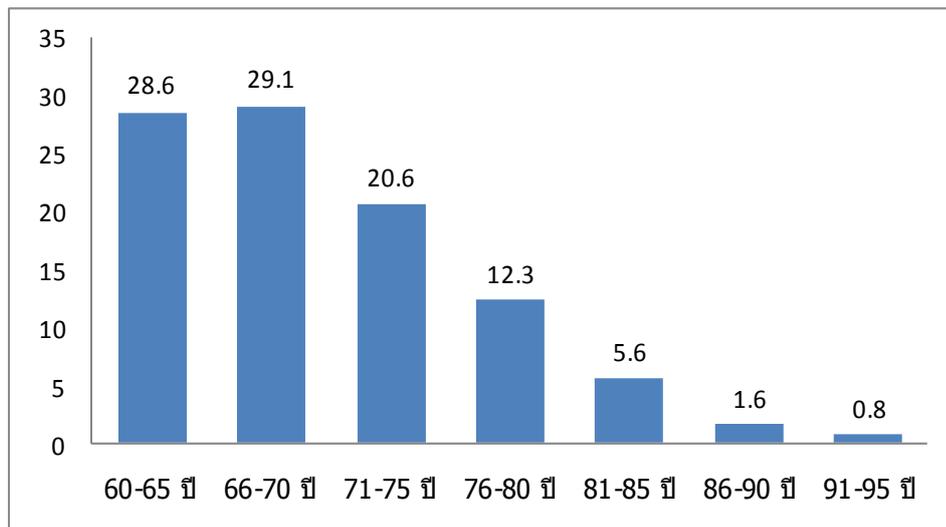
พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาลมีช่วงอายุ 66-70 ปี (ร้อยละ 29.1) มากที่สุด รองลงมาคือ 60-65 ปี (ร้อยละ 28.6) ช่วงอายุที่น้อยที่สุดคือ 91-95 ปี (ร้อยละ 0.8) และมีผู้ที่ไม่ระบุอายุ (ร้อยละ 1.3)

(ดูตารางที่ 14 และแผนภูมิที่ 2)

ตารางที่ 14 แสดงร้อยละของอายุ

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน (n = 374)	ร้อยละ
อายุ 60-65 ปี	107	28.6
66-70 ปี	109	29.1
71-75 ปี	77	20.6
76-80 ปี	46	12.3
81-85 ปี	21	5.6
86-90 ปี	6	1.6
91-95 ปี	3	0.8
ไม่ระบุ	5	1.3
รวม	374	100.0

แผนภูมิที่ 2 แสดงร้อยละของอายุ

2.3 การศึกษา

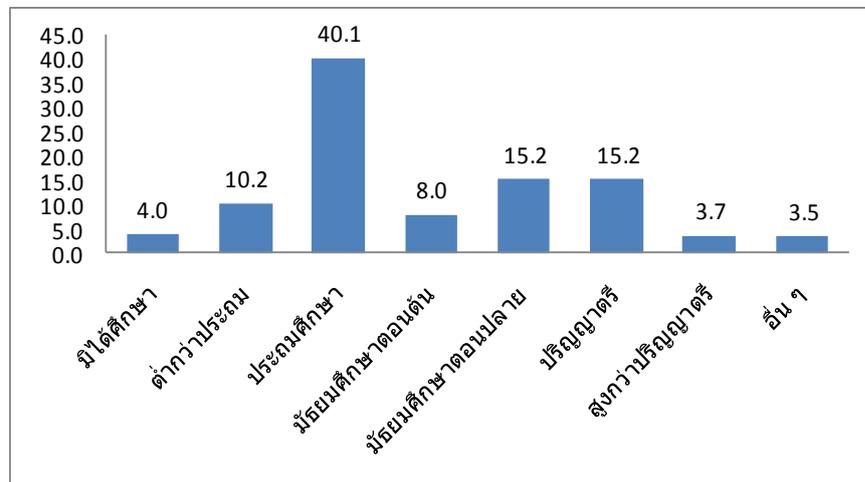
พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาลมีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 40.1) มากที่สุด รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลายและปริญญาตรี (ร้อยละ 15.2) และระดับการศึกษาอื่นๆ น้อยที่สุด (ร้อยละ 3.5)

(ดูตารางที่ 15 และแผนภูมิที่ 3)

ตารางที่ 15 แสดงร้อยละของการศึกษา

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน (n = 374)	ร้อยละ
การศึกษา		
มิได้ศึกษาในระบบ	15	4.0
ต่ำกว่าประถม	38	10.2
ประถมศึกษา	150	40.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	30	8.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	57	15.2
ปริญญาตรี	57	15.2
สูงกว่าปริญญาตรี	14	3.7
อื่น ๆ	13	3.5
ไม่ระบุ	0	0.0
รวม	374	100.0

แผนภูมิที่ 3 แสดงร้อยละของการศึกษา

2.4 อาชีพ

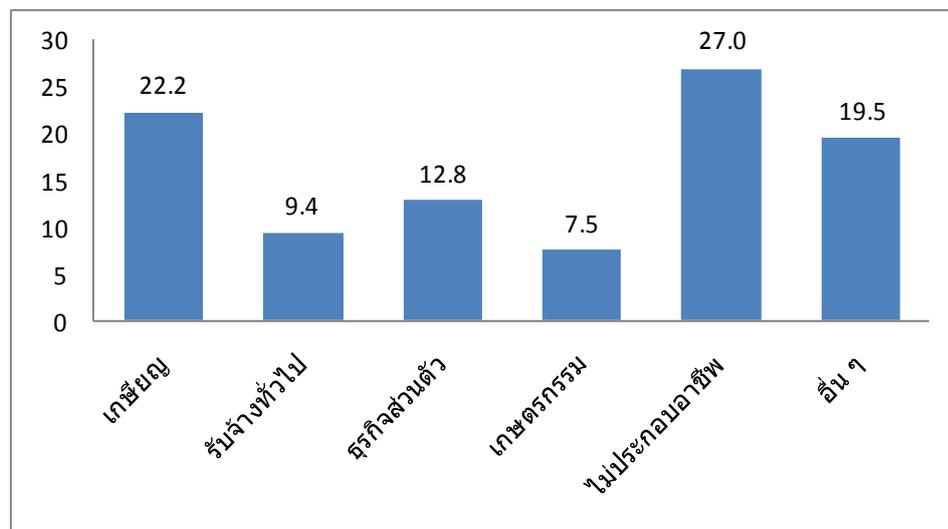
พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาลไม่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 27.0) มากที่สุด รองลงมาคือเกษียณจากราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 22.2) และเกษตรกรรมน้อยที่สุด (ร้อยละ 7.5) และมีผู้ที่ไม่ระบุอาชีพ 6 คน (ร้อยละ 1.6)

(ดูตารางที่ 16 และแผนภูมิที่ 4)

ตารางที่ 16 แสดงร้อยละของอาชีพ

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน (n = 374)	ร้อยละ
อาชีพ		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจเกษียณ	83	22.2
รับจ้างทั่วไป	35	9.4
ธุรกิจส่วนตัว	48	12.8
เกษตรกร	28	7.5
ไม่ประกอบอาชีพ	101	27.0
อื่น ๆ	73	19.5
ไม่ระบุ	6	1.6
รวม	374	100.0

แผนภูมิที่ 4 แสดงร้อยละของอาชีพ

2.5 รายได้

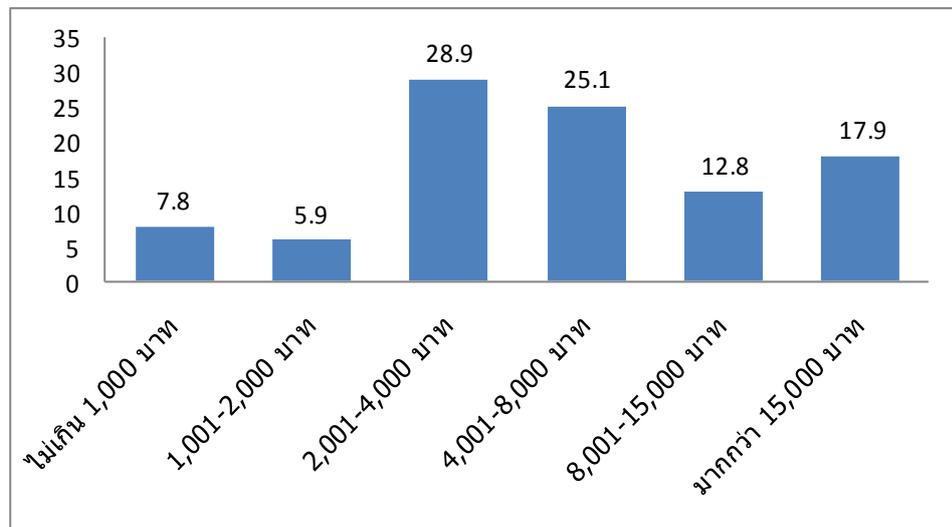
พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาลมีรายได้ไม่เกิน 2,001-4,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 28.9) รองลงมาคือ 4,001-8,000 บาท (ร้อยละ 25.1) และ 1,001-2,000 บาท น้อยที่สุด (ร้อยละ 5.9) และมีผู้ที่ไม่ระบุรายได้ร้อยละ 1.6

(ดูตารางที่ 17 และแผนภูมิที่ 5)

ตารางที่ 17 แสดงร้อยละของรายได้

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน (n = 374)	ร้อยละ
รายได้		
ไม่เกิน 1,000 บาท	29	7.8
1,001-2,000 บาท	22	5.9
2,001-4,000 บาท	108	28.9
4,001-8,000 บาท	94	25.1
8,001-15,000 บาท	48	12.8
มากกว่า 15,000 บาท	67	17.9
ไม่ระบุ	6	1.6
รวม	374	100.0

แผนภูมิที่ 5 แสดงร้อยละของรายได้

โดยสรุป ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นผู้สูงอายุที่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายประมาณ 1 เท่าตัวส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 ของผู้ตอบมีอายุระหว่าง 60-70 ปีซึ่งเข้าใจว่าเป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดหรือเป็นช่วงอายุที่มีความเข้มข้นโดยเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มอื่น ผู้ที่ตอบส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 40 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 30 มีได้ประกอบอาชีพ ประมาณร้อยละ 30 มีเงินรายได้เพียง 2,000-4,000 บาทต่อเดือน

3. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมของเมืองที่รองรับสังคมผู้สูงอายุ

ปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมด้านพื้นที่โล่งแจ้ง และอาคารสถานที่ต่างๆในเขตเมือง

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านอาคารและพื้นที่สาธารณะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) ซึ่งค่อนข้างน้อยในทุกรายการรายละเอียดโดยเฉพาะในประเด็นความเอื้อเฟื้อของพนักงานขับรถจะมีค่าต่ำสุด ในขณะที่และปัจจัยด้านความสะดวกและสวยงามของพื้นที่สาธารณะจะสูงที่สุด

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	=	5	คะแนน
ระดับความ พึงพอใจมาก	=	4	คะแนน
ระดับความ พึงพอใจปานกลาง	=	3	คะแนน
ระดับความ พึงพอใจน้อย	=	2	คะแนน
ระดับความ พึงพอใจน้อยที่สุด	=	1	คะแนน

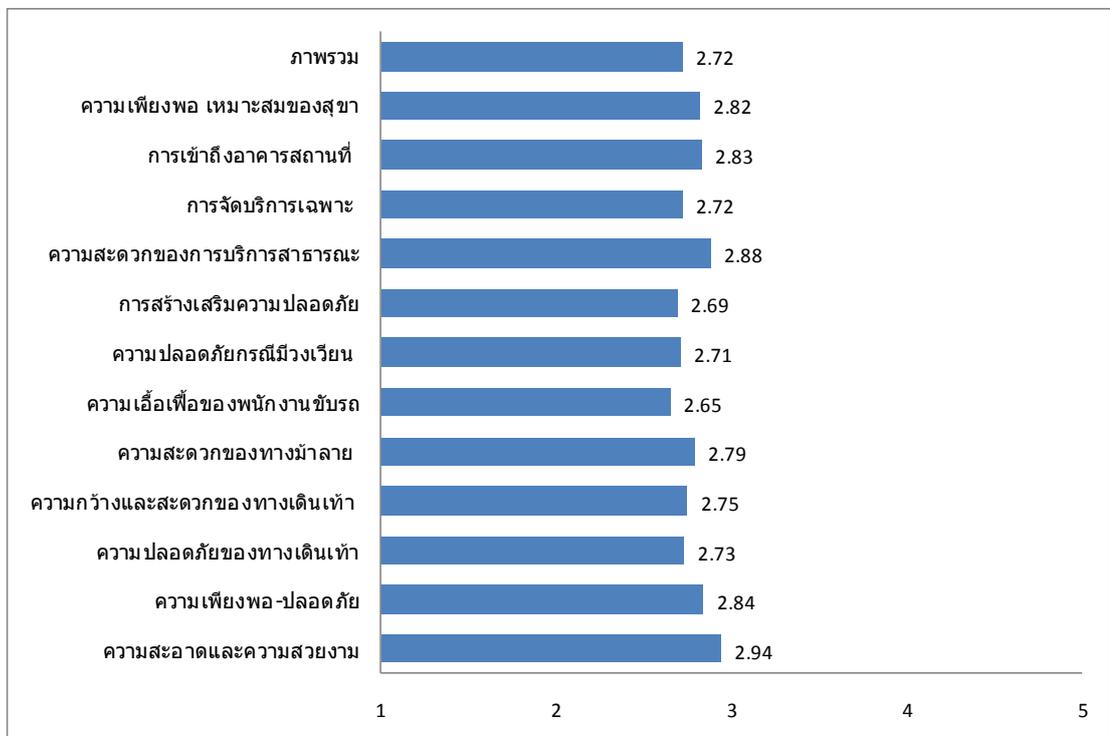
(ดูตารางที่ 18 และแผนภูมิที่ 6)

ตารางที่ 18 ระดับคะแนนของตัวแปรพื้นที่โล่งแจ้งและอาคารสถานที่ต่างๆ ในเขตเมืองจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

พื้นที่โล่งแจ้ง และอาคาร สถานที่ต่างๆในเขตเมือง (Outdoor Spaces And Buildings)	ระดับการพบเห็น					\bar{X}	SD	ระดับ การพบ เห็น
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1. ความสะดวกและความ สวยงามของพื้นที่สาธารณะ	40 (10.7)	42 (11.2)	164 (43.9)	114 (30.5)	14 (3.7)	2.94	0.99	ปานกลาง
2. ความเพียงพอ-ปลอดภัย ของพื้นที่สีเขียวและที่นั่ง กลางแจ้ง	37 (9.9)	27 (7.2)	165 (44.1)	130 (34.8)	15 (4.0)	2.84	0.97	ปานกลาง
3. ความปลอดภัยของ ทางเดินเท้าหรือฟุตบอล	11 (2.9)	66 (17.6)	137 (36.6)	133 (35.6)	27 (7.2)	2.73	0.93	ปานกลาง
4. ความกว้างและสะดวกของ ทางเดินเท้า	15 (4.0)	63 (16.8)	139 (37.2)	129 (34.5)	28 (7.5)	2.75	0.95	ปานกลาง
5. ความสะดวกของทางม้า ลาย	15 (4.0)	69 (18.4)	142 (38.0)	120 (32.1)	28 (7.5)	2.79	0.96	ปานกลาง
6. ความเอื้อเฟื้อของพนักงาน ขับรถประจำทาง	8 (2.1)	41 (11.0)	172 (46.0)	119 (31.8)	34 (9.1)	2.65	0.87	ปานกลาง

7. ความปลอดภัยกรณีมีวงเวียน	5	45	191	105	28	2.71	0.82	ปานกลาง
	(1.3)	(12.0)	(51.1)	(28.1)	(7.5)			
8. การสร้างเสริมความปลอดภัยในที่โล่งแจ้ง	8	42	179	119	26	2.69	0.83	ปานกลาง
	(2.1)	(11.2)	(47.9)	(31.8)	(7.0)			
9. ความสะดวกของการบริการสาธารณะต่างๆ	10	80	160	106	18	2.88	0.88	ปานกลาง
	(2.7)	(21.4)	(42.8)	(28.3)	(4.8)			
10. มีการจัดบริการเฉพาะ	8	66	150	115	35	2.72	0.93	ปานกลาง
	(2.1)	(17.6)	(40.1)	(30.7)	(9.4)			
11. ความสะดวกในการเข้าถึงอาคารสถานที่	9	85	141	115	24	2.83	0.92	ปานกลาง
	(2.4)	(22.7)	(37.7)	(30.7)	(6.4)			
12. ความเพียงพอเหมาะสมของห้องน้ำหรือสุขา	8	87	141	108	30	2.82	0.94	ปานกลาง
	(2.1)	(23.3)	(37.7)	(28.9)	(8.0)			
ภาพรวม	11	70	124	142	27	2.72	0.95	ปานกลาง
	(2.9)	(18.7)	(33.2)	(38.0)	(7.2)			

แผนภูมิที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านอาคารและพื้นที่สาธารณะ

3.2 ปัจจัยด้านการจราจร การเดินทาง และขนส่ง

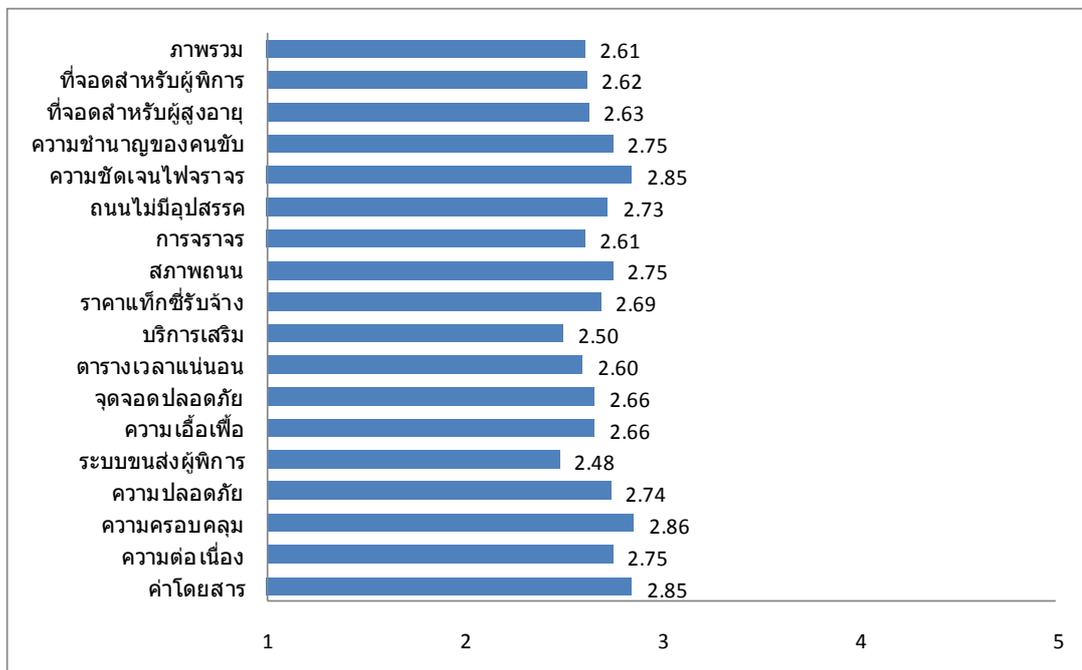
พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านการจราจร การเดินทาง และขนส่ง อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ($\bar{X} = 2.61$) และเมื่อพิจารณาในรายรายการแล้วพบว่าปัจจัยด้านระบบการจัดการเดินรถเช่นตารางเวลาการเดินทางที่แน่นชัด ระบบบริการเสริม ตลอดจนระบบการรับส่งผู้พิการจะเป็นกลุ่มมีค่าที่ต่ำสุดในภูมิภาคนี้ (ดูตารางที่ 19 และแผนภูมิที่ 7)

ตารางที่ 19 ระดับคะแนนของตัวแปรการจราจร การเดินทาง และขนส่งจากกลุ่มตัวอย่างฯ

การจราจร การเดินทาง และ ขนส่ง (Traffic and Transportation)	ระดับการพบเห็น					\bar{X}	SD	ระดับ การพบ เห็น
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
13. ความแน่นอน/เหมาะสม ของคาร์ทโดยสารสาธารณะ	11 (2.9)	52 (13.9)	195 (52.1)	103 (27.5)	13 (3.5)	2.85	0.80	ปานกลาง
14. ความต่อเนื่องของการ บริการ	13 (3.5)	38 (10.2)	186 (49.7)	120 (32.1)	17 (4.5)	2.75	0.82	ปานกลาง
15. ความครอบคลุมของการ ให้บริการ	14 (3.7)	71 (19.0)	157 (42.0)	113 (30.2)	19 (5.1)	2.86	0.90	ปานกลาง
16. ความปลอดภัยของรถ โดยสาร	13 (3.5)	54 (14.4)	160 (42.8)	117 (31.3)	30 (8.0)	2.74	0.90	ปานกลาง
17. มีระบบการขนส่งสำหรับ ผู้พิการ	9 (2.4)	45 (12.0)	125 (33.4)	135 (36.1)	60 (16.0)	2.48	0.97	น้อย
18. ความเอื้อเฟื้อของ พนักงานขับรถ	8 (2.1)	43 (11.5)	163 (43.6)	135 (36.1)	25 (6.7)	2.66	0.84	ปานกลาง
19. มีจุดจอดรถที่ปลอดภัย สะดวก	6 (1.6)	49 (13.1)	158 (42.2)	136 (36.4)	25 (6.7)	2.66	0.84	ปานกลาง
20. มีตารางกำหนดเวลาการ เดินรถที่แน่นอน	5 (1.3)	44 (11.8)	162 (43.3)	123 (32.9)	40 (10.7)	2.60	0.87	น้อย
21. มีระบบให้บริการเสริม	3 (0.8)	34 (9.1)	156 (41.7)	135 (36.1)	46 (12.3)	2.50	0.85	น้อย
22. รถแท็กซี่หรือรถรับจ้าง เข้าถึงได้ไม่แพง	10 (2.7)	43 (11.5)	172 (46.0)	121 (32.4)	28 (7.5)	2.69	0.86	ปานกลาง
23. การบำรุงรักษาสภาพ ถนน	10 (2.7)	51 (13.6)	178 (47.6)	108 (28.9)	27 (7.2)	2.75	0.87	ปานกลาง
24. การจัดระบบการจราจร	6	38	163	138	29	2.61	0.83	ปานกลาง

	(1.6)	(10.2)	(43.6)	(36.9)	(7.8)			
25. ถนนปราศจากอุปสรรคต่อการมอง	6	49	186	105	28	2.73	0.84	ปานกลาง
	(1.6)	(13.1)	(49.7)	(28.1)	(7.5)			
26. ไฟสัญญาณจราจรและทางแยกเห็นได้อย่างชัดเจน	7	68	174	112	13	2.85	0.82	ปานกลาง
	(1.9)	(18.2)	(46.5)	(29.9)	(3.5)			
27. ความรู้ความชำนาญของพนักงานขับรถ	8	48	188	104	26	2.75	0.84	ปานกลาง
	(2.1)	(12.8)	(50.3)	(27.8)	(7.0)			
28. ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุพอเพียง	7	44	166	118	39	2.63	0.88	ปานกลาง
	(1.9)	(11.8)	(44.4)	(31.6)	(10.4)			
29. ที่จอดรถสำหรับผู้พิการพอเพียง	6	39	186	96	47	2.62	0.88	ปานกลาง
	(1.6)	(10.4)	(49.7)	(25.7)	(12.6)			
ภาพรวม	8	38	161	134	33	2.61	0.86	ปานกลาง
	(2.1)	(10.2)	(43.0)	(35.8)	(8.8)			

แผนภูมิที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านการจราจร การเดินทาง และการขนส่ง

3.3 ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย

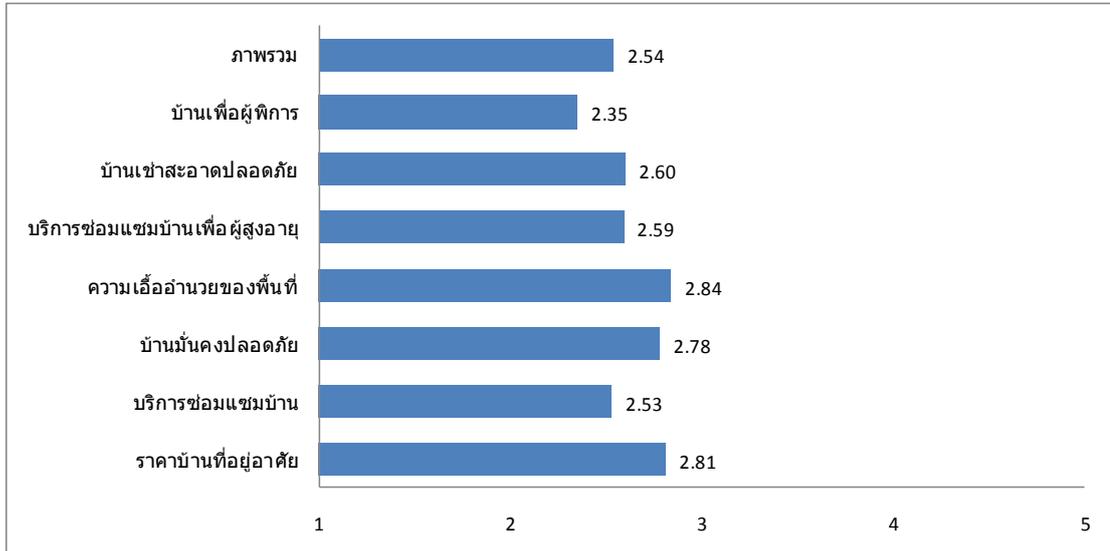
พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับที่น้อยไปจนถึงเกือบปานกลาง แต่โดยรวมแล้วค่อนข้างน้อย ($\bar{x} = 2.54$) และเมื่อพิจารณาในส่วนแต่ละรายการพบว่าปัจจัยการมีบ้านให้ผู้ที่พักพิง และการซ่อมแซมบ้านให้กับผู้สูงอายุยังมีค่าต่ำสุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น

(ดูตารางที่ 20 และแผนภูมิที่ 8)

ตารางที่ 20 ระดับคะแนนของตัวแปรที่อยู่อาศัยในชุมชนเมืองจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

ที่อยู่อาศัย (Housing) ในชุมชนเมือง	ระดับการพบเห็น					\bar{X}	SD	ระดับการพบเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
30. มีบ้านหรือที่อยู่อาศัยในราคาที่เหมาะสม	13 (3.5)	58 (15.5)	164 (43.9)	125 (33.4)	14 (3.7)	2.81	0.82	ปานกลาง
31. มีการให้บริการซ่อมแซมบ้านอย่างเพียงพอ	6 (1.6)	35 (9.4)	153 (40.9)	138 (36.9)	42 (11.2)	2.53	0.86	น้อย
32. สภาพบ้านมีความมั่นคงปลอดภัย	8 (2.1)	56 (15.0)	178 (47.6)	110 (29.4)	22 (5.9)	2.78	0.81	ปานกลาง
33. ภายในบ้าน มีความกว้างพอหรือเอื้อให้เคลื่อนไหว	11 (2.9)	66 (17.6)	174 (46.5)	100 (26.7)	23 (6.1)	2.84	0.85	ปานกลาง
34. มีการบริการซ่อมแซมบ้านให้กับผู้สูงอายุ	7 (1.9)	47 (12.6)	154 (41.2)	118 (31.6)	48 (12.8)	2.59	1.55	น้อย
35. บ้านเช่ามีความสะอาดปลอดภัย	6 (1.6)	46 (12.3)	148 (39.6)	142 (38.0)	32 (8.6)	2.60	0.83	น้อย
36. มีบ้านให้ผู้พักพิง ทุพพลภาพ	5 (1.3)	25 (6.7)	142 (38.0)	129 (34.5)	73 (19.5)	2.35	0.86	น้อย
ภาพรวม	7 (1.9)	45 (12.0)	135 (36.1)	145 (38.8)	42 (11.2)	2.54	0.88	น้อย

แผนภูมิที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านที่อยู่อาศัย

3.4 ปัจจัยด้านโอกาสและการมีส่วนร่วมทางสังคม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านโอกาสการมีส่วนร่วมในสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.79$) โดยรวมค่อนข้างไปในทางที่น้อยแต่มีคะแนนเกาะกลุ่มกันทั้งการมีสถานที่ กิจกรรม ความหลากหลายของกิจกรรม ช่วงเวลา และการประชาสัมพันธ์ ยกเว้นการให้โอกาสโดยมีเวทีหรือสถานที่รองรับผู้สูงอายุที่มีโอกาสเสี่ยงในการถูกทอดทิ้งจะมีค่าน้อยที่สุดเทียบกับ การสร้างโอกาสในด้านอื่น

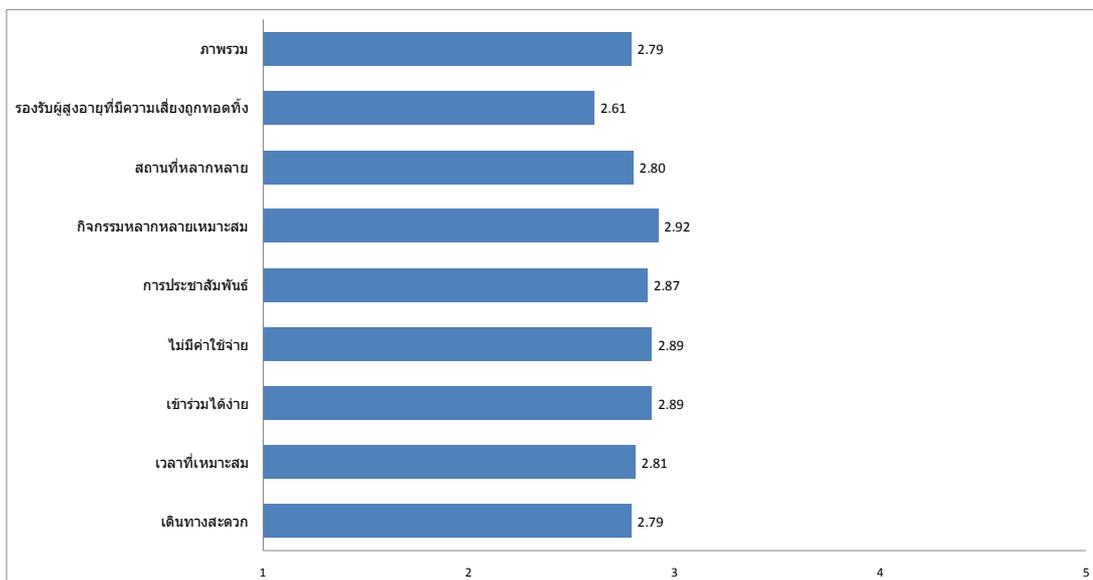
(ดูตารางที่ 21 และแผนภูมิที่ 9)

ตารางที่ 21 ระดับคะแนนของตัวแปรโอกาสการมีส่วนร่วมทางสังคมจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

โอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม(Social Participation)	ระดับการพบเห็น					\bar{X}	SD	ระดับการพบเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
37. สถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ เดินทางได้สะดวก	7 (1.9)	56 (15.0)	185 (49.5)	107 (28.7)	19 (5.1)	2.79	0.82	ปานกลาง
38. กิจกรรม จัดในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	9 (2.4)	64 (17.1)	161 (43.0)	130 (34.8)	10 (2.7)	2.81	0.83	ปานกลาง
39. กิจกรรมต่าง ๆ จัดให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมได้โดยง่าย	10 (2.7)	72 (19.3)	173 (46.3)	106 (28.3)	13 (3.5)	2.89	0.84	ปานกลาง

40. กิจกรรมต่างๆ ไม่มีค่าใช้จ่ายอื่น	12 (3.2)	77 (20.6)	157 (42.0)	114 (30.5)	14 (3.7)	2.89	0.88	ปานกลาง
41. มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารหรือสื่อสารประชาสัมพันธ์	8 (2.1)	76 (20.3)	164 (43.9)	114 (30.5)	12 (3.2)	2.87	0.84	ปานกลาง
42. กิจกรรมที่หลากหลายหรือเหมาะสมกับผู้สูงอายุ	10 (2.7)	82 (21.9)	169 (45.2)	97 (25.9)	16 (4.3)	2.92	0.86	ปานกลาง
43. มีสถานที่ในการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย	8 (2.1)	72 (19.3)	159 (42.5)	109 (29.1)	26 (7.0)	2.80	0.90	ปานกลาง
44. มีเวทีหรือสถานที่รองรับผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงในการถูกทอดทิ้ง	5 (1.3)	56 (15.0)	147 (39.3)	119 (31.8)	47 (12.6)	2.61	0.93	ปานกลาง
ภาพรวม	9 (2.4)	65 (17.4)	162 (43.3)	118 (31.6)	20 (5.3)	2.79	0.87	ปานกลาง

แผนภูมิที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านโอกาสการมีส่วนร่วมในสังคม

3.5 ปัจจัยด้านการยอมรับและการมีสังกัดในสังคม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านการยอมรับและการมีสังกัดในสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.86$)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในส่วนรายละเอียดจะพบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุและได้ทำงานและได้รับค่าจ้างที่เหมาะสม ตลอดจนการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีงานทำ โดยได้รับการฝึกฝนอบรมยังมีค่าน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น ในขณะที่การยอมรับหรือการนับถือผู้สูงอายุในครอบครัวของแต่ละครอบครัวโดยที่มีการจัดกิจกรรมของครอบครัวและลูกหลานเข้าร่วม และการเอื้อเฟื้อของเจ้าหน้าที่จะมีค่าที่สูงที่สุด

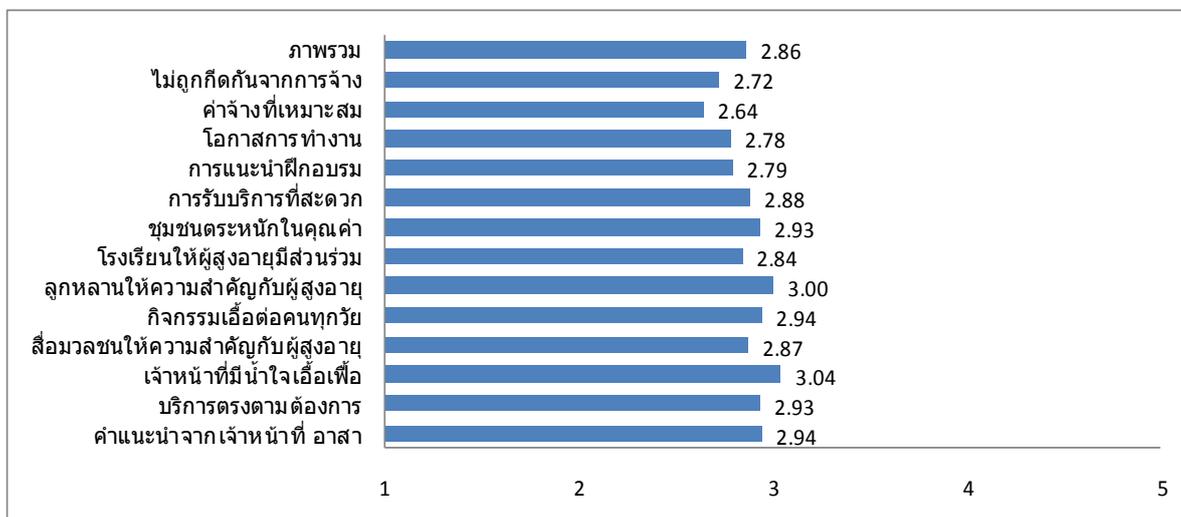
(ดูตารางที่ 22 และแผนภูมิที่ 10)

ตารางที่ 22 ระดับคะแนนของตัวแปรการยอมรับและการมีสังกัดในสังคมจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

เรื่องของการยอมรับและการมีสังกัดในสังคม (Respect And Social Inclusion)	ระดับการพบเห็น					\bar{X}	SD	ระดับการพบเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
45. ผู้สูงอายุได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร	8 (2.1)	93 (24.9)	165 (44.1)	87 (23.3)	21 (5.6)	2.94	0.88	ปานกลาง
46. ผู้สูงอายุได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ	8 (2.1)	96 (25.7)	154 (41.2)	96 (25.7)	20 (5.3)	2.93	0.90	ปานกลาง
47. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีความเอื้อเฟื้อและมีน้ำใจ	11 (2.9)	105 (28.1)	163 (43.6)	80 (21.4)	15 (4.0)	3.04	0.87	ปานกลาง
48. สื่อมวลชนในท้องถิ่นให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ	3 (0.8)	93 (24.9)	161 (43.0)	90 (24.1)	27 (7.2)	2.87	0.89	ปานกลาง
49. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมที่เอื้อให้คนทุกวัยเข้าร่วม	7 (1.9)	97 (25.9)	165 (44.1)	80 (21.4)	25 (6.7)	2.94	0.90	ปานกลาง
50. เวลาที่มีการจัดกิจกรรมของครอบครัว ลูกหลานจะให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ	10 (2.7)	112 (29.9)	151 (40.4)	70 (18.7)	31 (8.3)	3.00	0.96	ปานกลาง
51. โรงเรียนต่างๆเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรม	8 (2.1)	81 (21.7)	160 (42.8)	96 (25.7)	29 (7.8)	2.84	0.92	ปานกลาง
52. ชุมชนตระหนักในคุณค่าของผู้สูงอายุ	11 (2.9)	93 (24.9)	159 (42.5)	84 (22.5)	27 (7.2)	2.93	0.93	ปานกลาง
53. ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดี	10	85	157	97	25	2.88	0.92	ปานกลาง

ได้รับความสะดวกในการใช้ บริการจากทั้งภาครัฐและ ภาคธุรกิจ	(2.7)	(22.7)	(42.0)	(25.9)	(6.7)			
54. มีการแนะนำฝึกอบรม	8	86	143	97	40	2.79	0.98	ปานกลาง
	(2.1)	(23.0)	(38.2)	(25.9)	(10.7)			
55. มีการส่งเสริมโอกาสให้ ผู้สูงอายุสามารถทำงานได้	9	78	145	108	34	2.78	0.95	ปานกลาง
	(2.4)	(20.9)	(38.8)	(28.9)	(9.1)			
56. มีค่าจ้างที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุที่ทำงาน	4	76	137	99	58	2.64	1.00	ปานกลาง
	(1.1)	(20.3)	(36.6)	(26.5)	(15.5)			
57. ไม่มีการรังเกียจ หรือ สร้างเงื่อนไขข้อจำกัดเพื่อกีด กันผู้สูงอายุจากการจ้างงาน	7	71	152	101	43	2.72	0.96	ปานกลาง
	(1.9)	(19.0)	(40.6)	(27.0)	(11.5)			
ภาพรวม	6	89	156	93	30	2.86	0.92	ปานกลาง
	(1.6)	(23.8)	(41.7)	(24.9)	(8.0)			

แผนภูมิที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านการยอมรับและการมีสังกัดในสังคม

3.6 ตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมในฐานพลเมืองและการมีงานทำ

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านการมีส่วนร่วมในฐานพลเมืองและการมีงานทำยังอยู่ในระดับที่น้อย ($\bar{X} = 2.52$) ซึ่งในหมวดนี้ รวมทั้งข้อ 3.5 จะเน้นหนักการกระตุ้นให้เกิดผู้สูงอายุที่แข็งแรงและมีคุณภาพ (active & quality Aging) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเมืองแม้ว่าจะมีตำแหน่งงานทั้งในภาคการผลิตและการบริการอย่าง

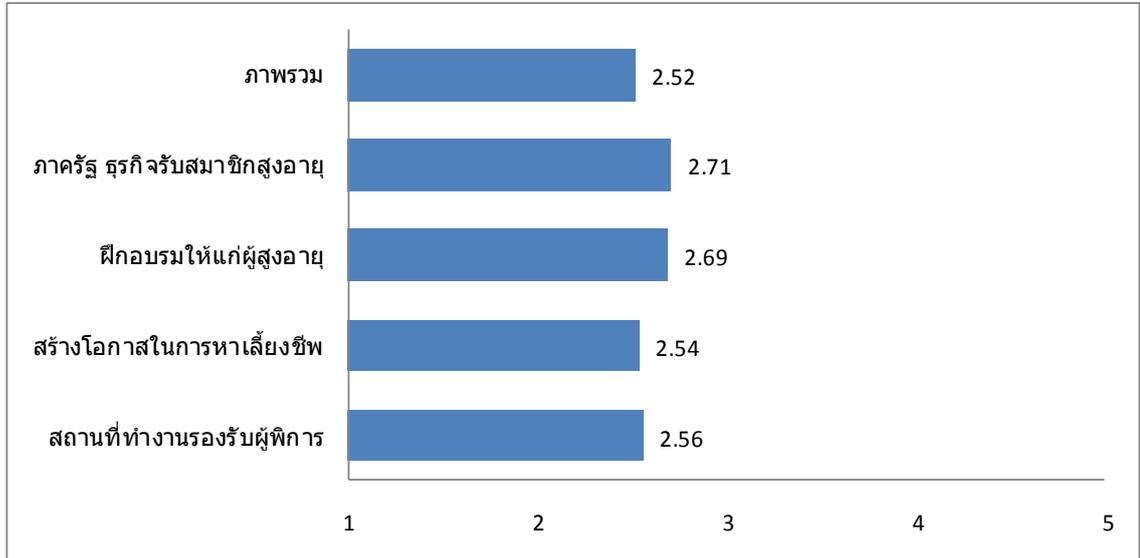
มากเมื่อเทียบกับชนบท แต่ยังคงขาดการส่งเสริมโอกาสในเรื่องนี้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีความพิการอยู่ด้วย

(ดูตารางที่ 23 และแผนภูมิที่ 11)

ตารางที่ 23 ระดับคะแนนของตัวแปรการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการมีงานทำจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

การมีส่วนร่วมในฐานะ พลเมืองและการมีงานทำ (Civic Participation And Employment)	ระดับการพบเห็น					\bar{X}	SD	ระดับ การพบ เห็น
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
58. สถานที่ทำงานมีการ ปรับสภาพเพื่อให้สามารถ รองรับผู้พิการ ทุพพลภาพ	2 (0.5)	29 (7.8)	170 (45.5)	136 (36.4)	37 (9.9)	2.56	0.79	น้อย
59. มีการส่งเสริม หรือสร้าง โอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถหา เลี้ยงตัวเองได้	4 (1.1)	38 (10.2)	149 (39.8)	148 (39.6)	35 (9.4)	2.54	0.83	น้อย
60. มีการฝึกอบรมให้แก่ผู้ เกษียณอายุ	4 (1.1)	57 (15.2)	164 (43.9)	120 (32.1)	29 (7.8)	2.69	0.86	ปานกลาง
61. มีการกระตุ้นให้องค์กรทั้ง ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งภาคประชาชนให้รับ สมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุ	9 (2.4)	48 (12.8)	178 (47.6)	103 (27.5)	36 (9.6)	2.71	0.89	ปานกลาง
ภาพรวม	9 (2.4)	43 (11.5)	133 (35.6)	136 (36.4)	53 (14.2)	2.52	0.95	น้อย

แผนภูมิที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการมืงานทำ

3.7 ตัวแปรด้านสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในส่วนรายการรายละเอียดก็จะพบว่าการติดต่อสื่อสารด้วยช่องทางแบบดั้งเดิม เช่นแบบปากต่อปาก และการติดต่อชั้นพื้นฐานในชุมชน และความเอื้อเฟื้อจากเจ้าหน้าที่จะมากเป็นลำดับต้นๆ แต่การติดต่อสื่อสารโดยช่องทางสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุ ที่มีตัววิ่งตามทางแยกต่างๆ กลับไม่ได้สร้างการรับรู้หรือพึงพอใจให้กับผู้สูงอายุมากเท่าช่องทางแบบดั้งเดิม

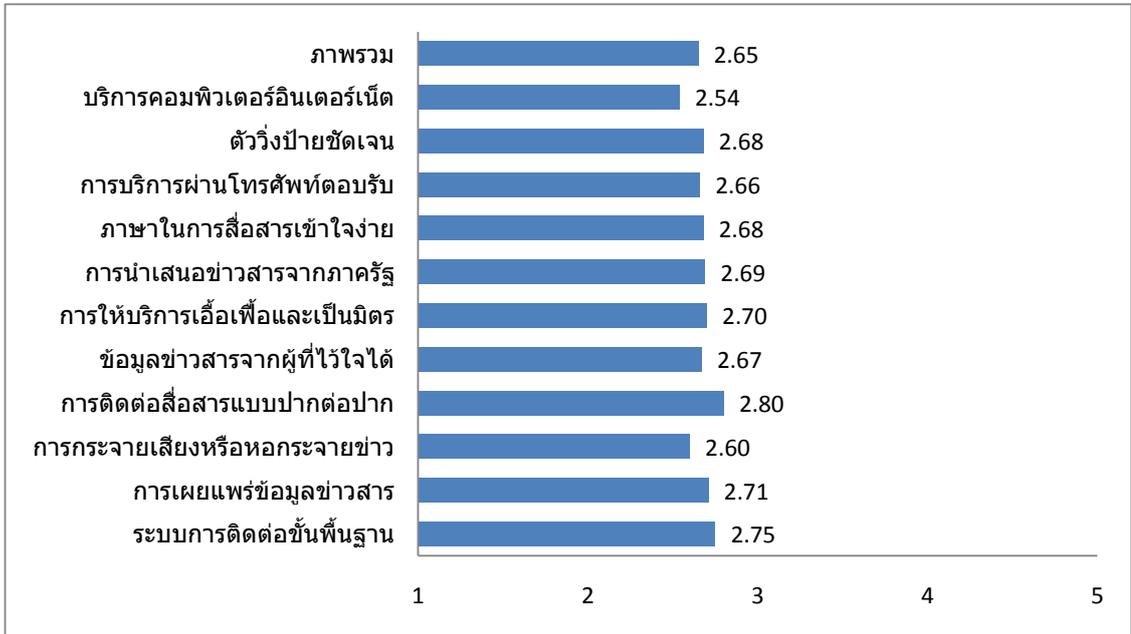
(ดูตารางที่ 24 และแผนภูมิที่ 12)

ตารางที่ 24 ระดับคะแนนของตัวแปรสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

สารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร (Communication And Information)	ระดับการพบเห็น					\bar{X}	SD	ระดับการพบเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
62. มีระบบการติดต่อชั้นพื้นฐาน	12 (3.2)	46 (12.3)	180 (48.1)	112 (29.9)	24 (6.4)	2.75	0.86	ปานกลาง
63. มีการเผยแพร่ข้อมูล	7	42	181	126	18	2.71	0.79	ปานกลาง

ข่าวสารอย่างกว้างขวาง	(1.9)	(11.2)	(48.4)	(33.7)	(4.8)			
64. มีการกระจายเสียง หรือ หออกระจายข่าว	3	47	159	129	36	2.60	0.85	น้อย
65. มีการติดต่อสื่อสารแบบ ปากต่อปาก	2	74	165	115	18	2.80	0.82	ปานกลาง
66. ผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงใน การถูกทอดทิ้งก็ได้รับข้อมูล ข่าวสารจากผู้ที่สามารถ ไว้วางใจ	5	52	164	123	30	2.67	0.85	ปานกลาง
67. มีการให้บริการอย่าง เอื้อเฟื้อ เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ	6	45	177	124	22	2.70	0.81	ปานกลาง
68. มีการนำเสนอข่าวสาร ทางสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์จาก ภาครัฐ	6	45	173	128	22	2.69	0.81	ปานกลาง
69. สิ่งพิมพ์และข้อความมี ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ	8	56	144	142	24	2.68	0.87	ปานกลาง
70. การบริการโทรศัพท์แบบ ตอบรับจากส่วนราชการหรือ ภาคเอกชน จะพูดซ้ำๆ ซัด	5	50	162	130	27	2.66	0.84	ปานกลาง
71. ตัววิ่งหรือตัวหนังสือตาม ป้ายในที่สาธารณะ ชัดเจน	9	50	164	116	35	2.68	0.90	ปานกลาง
72. มีบริการคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตที่ราคาถูก	6	54	143	105	66	2.54	0.99	น้อย
ภาพรวม	5	50	157	134	28	2.65	0.85	ปานกลาง
	(1.3)	(13.4)	(42.0)	(35.8)	(7.5)			

แผนภูมิที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร

3.8 ตัวแปรด้านชุมชนและการบริการสุขภาพ

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านการสนับสนุนจากชุมชนและการบริการสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในส่วนรายละเอียดก็จะพบว่าผู้สูงอายุพบเห็น การให้บริการที่ไม่มีค่าใช้จ่าย การบริการทั้งป้องกันและการแก้ไข การสนับสนุนงานบริการสุขภาพโดยอาสาสมัคร ตลอดจนในด้านความสุภาพอ่อนน้อมของเจ้าหน้าที่ ที่มีค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับ การวางแผนกรณีฉุกเฉินของเมือง การมีบ้านพักหรือที่พักคนชราเพื่อการรักษาสุขภาพ ตลอดจนการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาใช้เพื่อดูแลสุขภาพซึ่งยังพบเห็นไม่มากเท่าปัจจัยในกลุ่มแรก

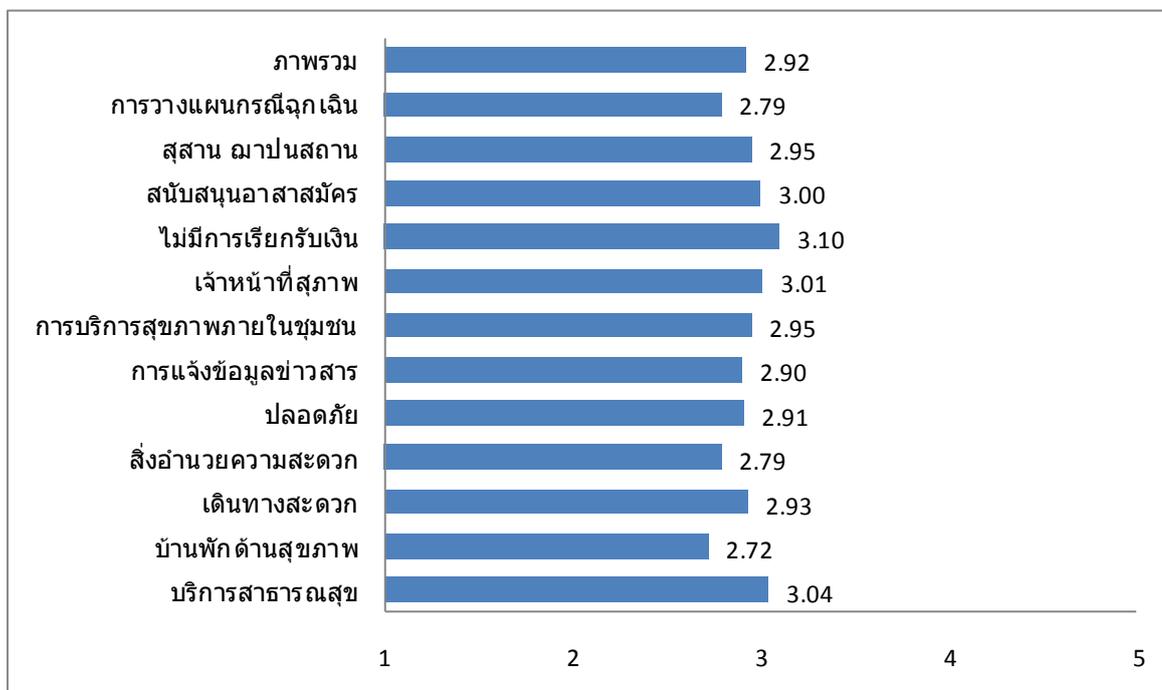
(ดูตารางที่ 25 และแผนภูมิที่ 13)

ตารางที่ 25 ระดับคะแนนของตัวแปรการสนับสนุนจากชุมชนและการบริการสุขภาพจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

การสนับสนุนจากชุมชนและ	ระดับการพบเห็น					\bar{X}	SD	ระดับการพบเห็น
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
การบริการสุขภาพ (Community Support and Health Services)								
73. การบริการสาธารณสุข	8	109	166	75	16	3.04	0.86	ปานกลาง

มีทั้งป้องกันและรักษา	(2.1)	(29.1)	(44.4)	(20.1)	(4.3)			
74. มีบ้านพักที่ให้บริการด้านสุขภาพ	4	70	152	113	35	2.72	0.91	ปานกลาง
	(1.1)	(18.7)	(40.6)	(30.2)	(9.4)			
75. มีสถานบริการสุขภาพที่เดินทางไปได้โดยสะดวก	6	96	164	83	25	2.93	0.89	ปานกลาง
	(1.6)	(25.7)	(43.9)	(22.2)	(6.7)			
76. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุ	6	83	142	113	30	2.79	0.93	ปานกลาง
	(1.6)	(22.2)	(38.0)	(30.2)	(8.0)			
77. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสาธารณสุขและการบริการชุมชนปลอดภัย	7	96	146	107	18	2.91	0.89	ปานกลาง
	(1.9)	(25.7)	(39.0)	(28.6)	(4.8)			
78. มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนแก่ผู้สูงอายุ	10	90	153	96	25	2.90	0.92	ปานกลาง
	(2.7)	(24.1)	(40.9)	(25.7)	(6.7)			
79. ภายในชุมชนมีการจัดการการบริการสุขภาพที่ดี	9	106	141	94	24	2.95	0.94	ปานกลาง
	(2.4)	(28.3)	(37.7)	(25.1)	(6.4)			
80. เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการผู้สูงอายุ สุภาพเอื้อเพื่อ	8	103	172	70	21	3.01	0.88	ปานกลาง
	(2.1)	(27.5)	(46.0)	(18.7)	(5.6)			
81. การให้บริการสุขภาพในชุมชนไม่มีการเรียกรับเงิน	17	111	158	69	19	3.10	0.92	ปานกลาง
	(4.5)	(29.7)	(42.2)	(18.4)	(5.1)			
82. มีการสนับสนุนให้มีอาสาสมัครทุกเพศ ทุกวัย	8	104	161	82	19	3.00	0.88	ปานกลาง
	(2.1)	(27.8)	(43.0)	(21.9)	(5.1)			
83. มี สุสาน หรือ ฌาปนสถานอย่างเพียงพอ	11	90	167	83	23	2.95	0.91	ปานกลาง
	(2.9)	(24.1)	(44.7)	(22.2)	(6.1)			
84. ชุมชนมีการวางแผนรองรับสภาวะฉุกเฉิน	5	80	157	97	35	2.79	0.93	ปานกลาง
	(1.3)	(21.4)	(42.0)	(25.9)	(9.4)			
ภาพรวม	6	103	145	98	22	2.92	0.91	ปานกลาง
	(1.6)	(27.5)	(38.8)	(26.2)	(5.9)			

แผนภูมิที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้านการสนับสนุนจากชุมชนและการบริการสุขภาพ

3.9 ผลโดยภาพรวม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นว่าเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ อยู่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.70$) โดยมีคะแนนเรียงตามลำดับในด้านการบริการด้านสุขภาพ ($\bar{x} = 2.92$) การยอมรับนับถือจากคนในสังคม ($\bar{x} = 2.86$) การมีส่วนร่วมทางสังคม ($\bar{x} = 2.79$) อาคารและพื้นที่สาธารณะ ($\bar{x} = 2.72$) สารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร ($\bar{x} = 2.65$) การเดินทางและการขนส่ง ($\bar{x} = 2.61$) ที่อยู่อาศัย ($\bar{x} = 2.54$) และด้านการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน ($\bar{x} = 2.52$)

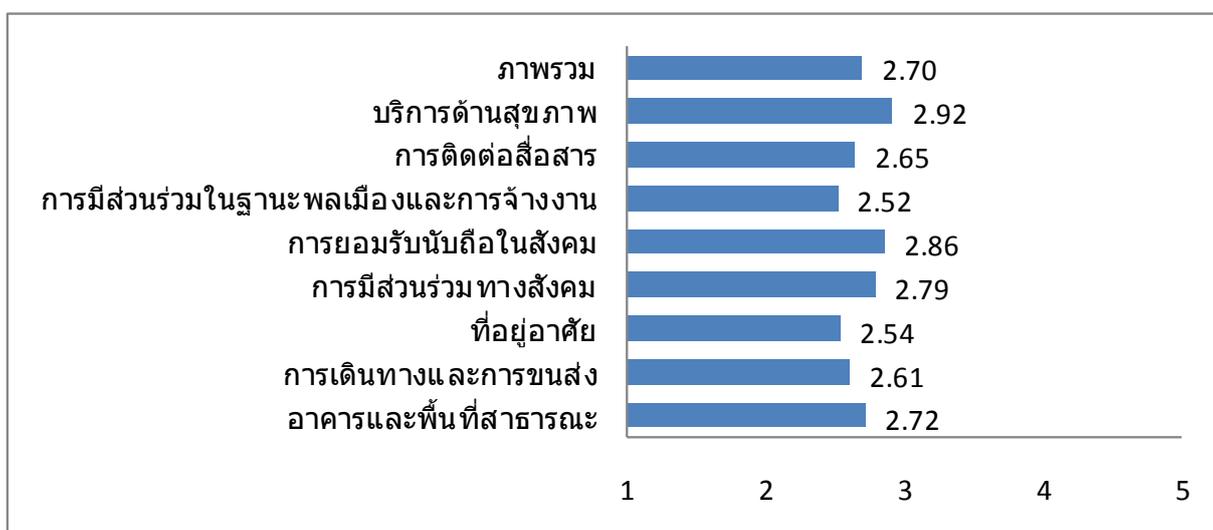
(ดูตารางที่ 26 และแผนภูมิที่ 14)

ตารางที่ 26 ระดับคะแนนของตัวชี้วัดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับการพบเห็น
1. อาคารและพื้นที่สาธารณะ	2.72	ปานกลาง
2. การเดินทางและการขนส่ง	2.61	ปานกลาง
3. ที่อยู่อาศัย	2.54	น้อย
4. การมีส่วนร่วมทางสังคม	2.79	ปานกลาง
5. การยอมรับนับถือจากคนในสังคม	2.86	ปานกลาง

6. การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน	2.52	น้อย
7. สารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร	2.65	ปานกลาง
8. ความเป็นชุมชนและการบริการด้านสุขภาพ	2.92	ปานกลาง
ภาพรวม	2.70	ปานกลาง

แผนภูมิที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ยของตัวชี้วัดเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและเทศบาล

บทที่ 3 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำและผู้บริหารงานของหน่วยงาน 3 คนและการสนทนากลุ่มโดยมีตัวแทนภาคีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผู้สูงอายุของเมืองเข้าร่วมประชุม 14 คน ตลอดจนการเข้าไปสังเกตการณ์และสำรวจเพื่อทราบและเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีในเชิงปัจจัยหรือข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบของเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ เพื่อที่จะวิเคราะห์ถึงขีดความสามารถของเทศบาลรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดในการจัดการสังคมผู้สูงอายุเพื่อที่จะนำไปสู่เมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในเขตเมืองนนทบุรีซึ่งปรากฏผลดังนี้

3.1 อาคารและพื้นที่สาธารณะ

ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีมีหน่วยงานต่างๆที่ส่วนกลางได้แก่กระทรวง กรม ส่วนภูมิภาคได้แก่จังหวัดและอำเภอ และส่วนท้องถิ่นได้แก่ อบจ. เทศบาล และอบต. มีบทบาทในการทำงานในพื้นที่เทศบาลนครนนทบุรี นนทบุรีจึงมีบทบาททั้งในฐานะเมืองที่รองรับการขยายตัวของกทม. และในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบพื้นที่ ดังนั้นอาคารและพื้นที่สาธารณะ เช่น สถานที่ราชการ สถานี สถานที่สาธารณะต่างๆรวมทั้งสถานที่ของภาคธุรกิจเอกชนห้างร้านต่างๆเริ่มพัฒนาปรับปรุงระบบในด้านความปลอดภัยสาธารณะเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุและการให้ความสำคัญสะดวกสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุตามข้อกำหนดของทางราชการ อีกทั้งในเขตเทศบาลนครนนทบุรีเป็นที่ตั้งของกระทรวง และกรมของส่วนกลางที่ย้ายมาจากกรุงเทพฯ ประกอบกับมีการขยายพื้นที่ของธุรกิจแทบทุกสาขามายังนนทบุรีอันส่งผลให้เทศบาลฯสามารถจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นมาก ดังนั้นในแง่นี้นนทบุรีจึงมีศักยภาพและขีดความสามารถในด้านงบประมาณที่จะก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการและผู้สูงอายุได้ค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับเมืองอื่นในส่วนภูมิภาค นอกจากนี้เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเหล่านี้เป็นงานที่เห็นผลได้รวดเร็ว หน่วยงานราชการและอบต. จึงมักเน้นในเรื่องนี้มากกว่าการใช้จ่ายงบประมาณไปในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุซึ่งเห็นผลได้ช้ากว่า อย่างไรก็ตามในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีกำลังดำเนินการก่อสร้างศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุซึ่งจะแล้วเสร็จในปี 2555 ซึ่งจะรองรับผู้สูงอายุที่แข็งแรงหรือที่สามารถมาทำกิจกรรมที่ศูนย์ได้เท่านั้น

“แม้ว่านนทบุรีจะมีผู้คนที่หลากหลายเข้ามาอยู่ใหม่ก็มาก แต่ศักยภาพในการบริหารจัดการมีแน่นอน เนื่องจากในการจัดการผู้สูงอายุเราได้รวมกลุ่มการทำงานร่วมกันมานาน จะเห็นได้ว่าในที่นี่มีข้าราชการหลายท่านเคยร่วมงานผู้สูงอายุกับผม เรายังเริ่มทำกันเมื่อหลายปี

ก่อน เรารวกลุ่มให้อยู่แล้วเป็นชมรม หากไม่ทำเช่นนั้นก็ต่างคนต่างอยู่ ผมเชื่อว่าเทศบาลมีขีดความสามารถสูง” (นายประกอบ สังข์โต, การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

ภาพที่ 6 การออกแบบทางลาดยังขาดความสะดวกในการใช้งาน (ภาพหน้าศาลากลางจังหวัด)

ภาพที่ 7 พื้นที่สีเขียวบริเวณหน้าสำนักงานเทศบาลนครนนทบุรี

ภาพที่ 8 พื้นที่สาธารณะเอนกประสงค์ของชาวบ้านยังขาดการจัดระเบียบ(บริเวณหน้าสำนักงานชลประทานที่ 11)

สรุป

1. ความสามารถและศักยภาพของเทศบาลในการจัดการด้านอาคารและพื้นที่สาธารณะมีดังนี้

- 1.1 เทศบาลนครนนทบุรีมีขีดความสามารถและศักยภาพในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุรวมทั้งผู้พิการของมีค่อนข้างสูง
- 1.2 เงื่อนไขของความสามารถในการจัดระเบียบภายในชุมชนเมือง เช่น การจัดระเบียบการจราจร ทางเท้า หาบเร่แผงลอย จัดระเบียบตลาดสด รวมทั้งสาธารณสถานสำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นยังต้องอาศัยพลังของสังคมได้แก่จิตสำนึกและความร่วมมือของภาคประชาชน นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องอาศัยส่วนราชการประจำจังหวัด ภายใต้การนำของผู้ว่าราชการจังหวัดเข้ามาช่วยสนับสนุนอย่างจริงจัง เพราะลำพังนักการเมืองท้องถิ่นจะไม่ทำอะไรที่เป็น การเปลี่ยนแปลงที่อาจกระทบต่อคะแนนนิยมทางการเมืองหรือกระทบฐานเสียงของตน
- 1.3 โดยรวมแล้วในเขตเทศบาลนครนนทบุรีมีการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุทั้งในระดับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งดำเนินงานในเชิงการบูรณาการ ในส่วนของการดูแลปรับสภาพอาคารสถานที่ที่ได้ดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลและมติคณะรัฐมนตรีในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับผู้พิการ

2. ขีดความสามารถและศักยภาพของผู้สูงอายุและองค์กรผู้สูงอายุมีค่อนข้างสูงเนื่องจากมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุตลอดจนมีกิจกรรมของผู้สูงอายุและได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องบางชมรมมีความเข้มแข็งมาก

3. ศักยภาพในด้านการสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีต่างๆมีค่อนข้างสูงเพราะเป็นเมืองปริมณฑลของกรุงเทพฯซึ่งมีส่วนราชการและหน่วยงานต่างๆตั้งอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งจะนำพาเอาความเจริญในด้านวัตถุเข้ามาด้วย

โดยสรุปในเรื่องการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโดยใช้เงินงบประมาณของทางราชการ เทศบาลจะค่อนข้างมีขีดความสามารถและศักยภาพในการระดมความร่วมมือและการสนับสนุน แต่ในเรื่องการจัดระเบียบอันเป็นเรื่องที่ปล่อยปละละเลยมานานเทศบาลค่อนข้างจะมีขีดความสามารถที่จำกัดเพราะเป็นงานที่อาจส่งผลกระทบต่อในหลายๆด้าน

3.2 การเดินทางและการขนส่ง

เทศบาลในจังหวัดนนทบุรีมีความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยสูงถึง 1,770 คนต่อตารางกิโลเมตรเนื่องจากเป็นที่กระจุกตัวของกิจกรรมของทุกสาขาทั้งราชการ ธุรกิจห้างร้านและที่อยู่อาศัยของประชาชนอย่างหนาแน่น ปัจจุบันมีโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนมายังจังหวัดนนทบุรีผ่านไปถึงอำเภอบางใหญ่-บางซื่อระยะทาง 23 กิโลเมตรโดยผ่านศูนย์ราชการ ศาลากลาง สำนักงานเทศบาลนครนนทบุรี กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ แต่ระบบขนส่งสาธารณะระบบอื่น เช่น รถโดยสารประจำทาง แท็กซี่ รถตุ๊กๆ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างตลอดจนรถสมล้อแรงคนที่สะดวกและปลอดภัยก็จำเป็นสำหรับประชากรในจังหวัดนนทบุรีค่อนข้างมากเพราะประชาชนวัยต่างๆสามารถเลือกใช้ได้

ตามที่ต้องการ แต่ปัญหาการจราจรในเขตเทศบาลนครนนทบุรีในปัจจุบันจะมีสภาพคล้ายกับในกรุงเทพฯ คือรถติดขัดค่อนข้างมากในช่วงเวลาเร่งด่วนโดยที่ประชาชนจะใช้เวลาในการเดินทางในแต่ละวันค่อนข้างมากโดยเฉพาะผู้ที่ต้องเดินทางจากนนทบุรีเพื่อไปทำงานในพื้นที่กรุงเทพฯ ทั้งนี้เนื่องจากนนทบุรีอยู่ในพื้นที่ภูมิภาคมหานครร่วมกับอีก 5 เมืองในเขตปริมณฑล คือปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม ในแง่นี้การจัดระบบการเดินทางและการขนส่งจึงพิจารณาเป็นสองส่วนคือระบบการขนส่งแบบเดิมกับระบบขนส่งมวลชนด้วยรางที่จะเชื่อมโยงนนทบุรีกับกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดอื่น กับระบบขนส่งสาธารณะภายในจังหวัด ซึ่งระบบแรกจำเป็นต้องอาศัยรัฐบาลเพราะอาจเหนือขีดความสามารถของจังหวัดนนทบุรี แต่ระบบการขนส่งภายในจังหวัดสามารถดำเนินการจัดระเบียบการขนส่งสาธารณะและวางแผนร่วมกันเพื่อจัดบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุและประชาชนโดยทั่วไปเสียใหม่ได้ถ้าหากมีความตระหนักหรือมุ่งมั่นที่จะทำในเรื่องนี้ สภาพที่ปรากฏในปัจจุบันผู้สูงอายุยังไม่สามารถสัญจรไปมาได้สะดวกมากนักเพราะระบบการขนส่งที่ให้บริการยังไม่มีความแน่นอนหรือมีความปลอดภัยเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามนอกจากนี้ระบบโครงข่ายถนนแล้วยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการสัญจรใกล้บ้าน เช่น ถนนหลายยั้งไม่มีบาทวิถี รวมทั้งทางเท้าถูกบุกรุกทำให้ผู้ที่จะใช้ต้องลงมาเดินในผิวถนนและเสี่ยงอันตราย โดยเฉพาะมักจะพบเห็นตามหน้าตลาดสดย่านต่างๆ

“ถนนบางสายเป็นถนนของกรมทางหลวงที่ยังไม่มีฟุตบาท ผู้สูงอายุเวลาเดินไปศูนย์ผู้สูงอายุต้องเดินไปบนถนน ส่วนนี้เทศบาลไม่สามารถแก้ไขได้เพราะเป็นถนนของกรมทางหลวง” (การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

ภาพที่ 9 ผู้สูงอายุยังคงเสี่ยงอันตรายในการเดินทาง

ภาพที่ 10 ผู้สูงอายุต้องเสี่ยงในการข้ามทางที่ไม่มีม้าลาย

ภาพที่ 11 สภาพรถโดยสารสาธารณะที่ยากลำบากในการขึ้นลงสำหรับผู้สูงอายุ

ภาพที่ 12 สภาพการจราจรที่แออัดสร้างข้อจำกัดและความยากลำบากในการเดินทางให้กับผู้สูงอายุ

ภาพที่ 13 ยานพาหนะในการเดินทางที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุนับวันจะสูญพันธุ์(พบบริเวณปากซอยสามัคคี)

อีกประการหนึ่งเมื่อสังคมเมืองมีความเจริญขึ้นระบบการขนส่งสาธารณะประเภทรางยิ่งมีความจำเป็นโดยเฉพาะเป็นการขนส่งที่ค่อนข้างที่จะเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประหยัดและมีความสะดวกปลอดภัยกว่าการเดินทางที่เป็นอยู่

“จริงๆแล้วนนทบุรีของเราจะมีรถไฟฟ้าตั้งนานแล้ว และควรเป็นขนาดเบาที่ให้บริการในเขตเทศบาล ที่กำลังจะมาก็แค่ผ่านสายหลัก และไม่ได้บริการระหว่างชุมชนในเมือง” (การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

สรุป

1. ความสามารถและศักยภาพในด้านการจัดการของเทศบาลนนทบุรีที่จะดำเนินการในด้านเดินทางและการขนส่งภายในเมืองค่อนข้างมากแต่ระบบที่เชื่อมโยงภายนอกจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล
2. ศักยภาพของผู้สูงอายุและองค์กรผู้สูงอายุที่จะสนับสนุนมีมากแต่ขาดการผลักดันหรือเรียกร้องให้มีการปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะอย่างจริงจัง
3. ศักยภาพในด้านการสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีต่างๆในการปรับปรุงระบบการขนส่งสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุมีมาก แต่ขาดการริเริ่มหรือดำเนินการอย่างจริงจัง

การปรับปรุงระบบเหล่านี้จำเป็นต้องปรับทั้งในเชิงกฎหมายโดยมอบอำนาจให้ท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพราะเรื่องนี้มีหลายหน่วยงาน เทศบาลไม่สามารถเป็นเจ้าภาพในเรื่องนี้ได้ เพราะเกี่ยวข้องกับกฎหมายของหลายหน่วยงานราชการ เช่น กรมการขนส่งทางบก กรมทางหลวง กรมตำรวจ การรถไฟฯ การรถไฟฟ้าฯ กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นต้น

3.3 ที่อยู่อาศัย

แม้ว่าเทศบาลมีหน่วยงานที่เข้าไปซ่อมแซมบ้านให้ผู้สูงอายุแต่อาจไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะกรณีที่บ้านเรือนประสบความเสียหายจากอุทกภัย แต่เนื่องจากประชากรในเขตเทศบาลนครนนทบุรีหรือรวมทั้งจังหวัดเป็นชุมชนเมืองเป็นส่วนใหญ่จึงมีการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเป็นการถาวรจึงมีความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามในบางท้องที่เป็นที่ลุ่มมีปัญหาคูทกภัยทุกปีจึงจำเป็นต้องสร้างบ้านที่สูงซึ่งเป็นอุปสรรคสำหรับผู้สูงอายุในบางกรณี นอกจากนี้ในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกระแวกบ้าน เช่นทางเดินเท้า ที่ผู้สูงอายุสามารถใช้สัญจรไปในระยะทางที่ใกล้ภายในชุมชน บางชุมชนก็ขาดความสะดวก อีกทั้งเมื่อมีปัญหาการลักขโมยตะแกรงฝาท่อระบายน้ำ ก็จะทำมาสู่ปัญหาสำหรับผู้ใช้งานรวมทั้งผู้สูงอายุด้วย

สรุป

การเข้าไปดูแลซ่อมแซมบ้านและบริเวณเคหะสถานของผู้สูงอายุซึ่งมีเป็นจำนวนมากในเมืองขนาดใหญ่ และได้รับความเสียหายทุกๆปีเป็นเรื่องที่ดำเนินการได้ยาก แม้ว่าเทศบาลจะมีศักยภาพที่จะทำได้ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยาก ที่จะทำให้ได้อย่างทั่วถึง

3.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุที่แข่งขันในจังหวัดนนทบุรีก็มีลักษณะเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆในสังคมไทยหลายแห่งคือผู้สูงอายุจะเข้ามาในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น นอกจากการมีองค์กรและการรวมกลุ่มเป็นชมรมผู้สูงอายุเพื่อที่จะเป็นช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมได้ โดยที่ราชการมีแนวคิดในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมที่หลากหลายทั้งในแง่ผู้ให้และผู้รับ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนนทบุรีจะมีค่อนข้างมากและบางอย่างเริ่มสูญหายทั้งนี้อาจมีหลายสาเหตุ เช่น ขาดการสืบสานและรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาเหล่านั้น อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนส่งเสริมหรือเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง

“วิชาการทางหยวกเมืองนนท์เรามีที่อื่นก็มี แต่ทำไมถึงหายไปก็เพราะทุกวันนี้เราไม่ใช้แล้วเผาด้วยเมรุแบบไร้มลพิษ ในปัจจุบันเราจะทางหยวกเฉพาะลอยกระทง วันหนึ่งคนทางหยวกจะมีก็ในพระราชพิธี เช่น สมเด็จพระเจ้าฯ คนทำอะไรด้วยใจเท่านั้นสมัยก่อนทำด้วยใจหรือได้ค่าครู 9 บาทเท่านั้น เมื่อก่อนเราเผาศพด้วยเมรุลอย เอาไม้ไผ่มาปักเข้ามา 4 อัน แล้วก็เผาไปประกบ แต่ต้องเลี้ยงไว้แก่งๆ เดี่ยวไหม้ โลงร่วม ศพกลิ้งเนี่ยะครบมันถึงได้หายไปเดี๋ยวนี้เหลือที่เพชรบุรีอยู่คนเดียวที่ยังมีคนทำอยู่” (การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

นอกจากนี้สำหรับเวทีหรือสถานที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุมิทั้งระดับจังหวัด โดย อบจ. เป็นผู้สร้าง ทั้งในเขตเทศบาลนครนนทบุรี เทศบาล ฯเป็นผู้สร้าง และในระดับตำบล อบจ. ก็เข้าไปช่วยสนับสนุน ซึ่งทำให้การจัดการสังคมผู้สูงอายุของจังหวัดขับเคลื่อนไปพร้อมๆกันแต่มีใช้การชิงดีชิงเด่น

“ระดับเทศบาลเมืองหรือนคร สามารถสร้างอะไรได้ทุกอย่างแล้วทำไม อบจ.ต้องไปสร้างศูนย์ผู้สูงอายุซ้ำซ้อนอีกก็เพราะอบต. ยังขาดศักยภาพคืองบประมาณก็น้อย กำลังคนก็น้อย อบจ. จึงจำเป็นที่จะเข้าไปช่วยเหลือ”(การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

และ

“ผมยอมรับว่านนทบุรีมีศักยภาพและมีความพร้อมมาก เพราะอยู่รับราชการที่นี้มา 20 กว่าปี ย้ายออกไปบางช่วง ก็กลับเข้ามาอีกก็เห็นการพัฒนาขององค์กรผู้สูงอายุที่นี่ แต่ที่นี้อาจมีข้อจำกัดคือมีความเป็นเมืองสูง” (การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

ปัจจัยพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทางสังคมอีกประการหนึ่งคือการมีสถานที่ในการรวมตัวรวมกลุ่มทำกิจกรรมอย่างถาวรของผู้สูงอายุ เพื่อพิจารณาสภาพของเมืองเทศบาลนครนนทบุรีที่มูลค่าผลตอบแทนจากการพัฒนาพื้นที่ในเชิงพาณิชย์เป็นสิ่งทำลายและนำดึงดูดมากกว่าการพัฒนากิจกรรมทางสังคมตั้งนั้นในเมืองใหญ่ที่มีการพัฒนาในด้านการค้าการลงทุนธุรกิจในอัตราที่สูงเช่นจังหวัดนนทบุรีจึงมีอุปสรรคในการหาสถานที่ที่เป็นศูนย์กิจกรรมของผู้สูงอายุตามชุมชนต่างๆ

แนวทางข้อเสนอคือ การคือการค้นหาศักยภาพหรือผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาและมีฝีมือในด้านต่างๆ แล้วเชิญเข้ามาถ่ายทอดหรือมีผู้เรียนรู้จากภูมิปัญญาเหล่านั้น อย่างไรก็ตามต้องประสานกับหัวหน้าหมู่บ้าน

สรุป

1. ในประเด็นการมีส่วนร่วมทางสังคมในเขตเทศบาลนครนนทบุรีนั้นเทศบาลนครนนทบุรีมีขีดความสามารถหรือศักยภาพในเชิงการจัดการหรือส่งเสริมให้มีเวทีรองรับในด้านนี้ค่อนข้างมากโดยสิ่งที่ได้ดำเนินการคือการก่อสร้างศูนย์พัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุซึ่งสร้างด้วยงบประมาณกว่า 250 ล้านบาท อย่างไรก็ตามเมื่อการก่อสร้างเสร็จสิ้นจำเป็นต้องมีการบริหารศูนย์ฯเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ เช่น การจัดหลักสูตรหรือตารางกิจกรรม การอำนวยความสะดวกในการเข้าใช้ประโยชน์ในศูนย์อย่างทั่วถึงฯลฯ โดยจะต้องประสานงานกับองค์กรผู้สูงอายุในการใช้ประโยชน์จากเวทีการมีส่วนร่วมนี้
2. ขีดความสามารถของภาคผู้สูงอายุมีค่อนข้างมากในลักษณะชมรมผู้สูงอายุต่างๆ
3. ขีดความสามารถของเมืองที่จะได้รับการสนับสนุนในด้านนี้มีมาก

3.5 การยอมรับนับถือและการมีสังกัดในสังคม

เมืองนนทบุรีเป็นตัวอย่างหนึ่งของสังคมเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปสู่เมืองใหญ่และส่วนหนึ่งของภูมิภาคมหานคร (metropolitan region) ของกรุงเทพมหานคร ในเชิงความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในครอบครัว ชุมชน และสังคมเมืองโดยรวมเริ่มแปรเปลี่ยนไปจากสังคมที่เคยอยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูล รู้จักมักคุ้นและนับถือกันเป็นญาติแบบสังคมไทยสมัยก่อนเริ่มจางหายไป ข้อเท็จจริงคือที่ที่เป็นสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ ปัจจุบันกลายเป็นที่รองรับหมู่บ้านจัดสรร สถาบัน หน่วยงาน องค์กร บริษัทห้างร้านหรือโรงงานอุตสาหกรรมต่าง เช่น ชาวบ้านที่เคยอยู่ใน

ชุมชนเมื่อสามารถขายที่ดินได้เงินในราคาสูงก็ขายแล้วออกไปอยู่ที่อื่น ผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่จึงไม่มีอะไรที่จะมาเชื่อมโยงยึดเหนี่ยวเมืองนนทบุรีจึงขาดทุนทางสังคมไปเรื่อยๆ ซึ่งหมายถึงปฏิสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนซึ่งมาจากการมีรากเหง้าและสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงหรือที่เคยยึดเหนี่ยวผู้คนและชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งจิตสำนึกและการแบ่งปันในอดีต ทั้งนี้เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนเมืองอย่างสะเปะสะปะ กระทบต่อรากฐานทางชุมชนและสังคมเดิม อันได้แก่การอพยพโยกย้ายมาสร้างบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สร้างและพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ตลอดจนหมู่บ้านจัดสรรแบบการสร้างเมืองสมัยใหม่ ที่ผู้คนที่มาอยู่อาศัยส่วนมากเป็นชนชั้นกลางขึ้นไป มีการศึกษาสูง ครอบครัวเล็ก หรืออาจไม่มีบุตร และไม่อยากเข้าร่วมในกลุ่มหรือเป็นสมาชิกสังกัดกลุ่มใดๆ ดังกล่าว

“เดี๋ยวนี้ดูแลได้ไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะเดี๋ยวนี้มีคนย้ายถิ่นเข้ามาอยู่มาก คนทำงานเอาพ่อแม่มาอยู่บ้าน สิ่งเสียพ่อแม่ว่าอย่าให้ไปยุ่งกับใคร ขนาดเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข-อสม.ไปกดออกหน้าบ้านเพื่อมาเยี่ยมถามสารทุกข์สุกดิบ พูดออกมาจากในบ้านว่า “ยังไม่ซื้อ”... (หัวเราะ) ยังไม่ได้ขายอะไรเลยนะ กลุ่มคนพวกนี้เข้ามาอยู่ใหม่ แล้วเดี๋ยวนี้พอมีงานเทศบาล งานพิธีการทางศาสนาอะไร มาแค่มไม่ถึงสิบเปอร์เซ็นต์ เช่นสงกรานต์ คนเหล่านี้ก็ไม่มาร่วม เพราะกระดุกปุกระดุกย่าอยู่ต่างจังหวัดจึงต้องกลับต่างจังหวัด อย่างนี้สังคมก็ไม่มีความแน่นเหนียว” (การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนของผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับสังคมและการยอมรับ โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุที่ต้องการการมีส่วนร่วมในชุมชนระแวกบ้าน ซึ่งกลุ่มนี้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และออกมาพบปะเพื่อนที่อยู่บ้านใกล้เคียงเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากความสะดวกและคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ระดับแกนนำของผู้สูงอายุซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เสียสละ แข็งขัน และทำงานในระดับกว้างกว่าไม่เฉพาะในชุมชนใดชุมชนหนึ่งจะทำงานในระดับจังหวัดหรือระดับชาติก็จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งในที่สุดผู้สูงอายุดังกล่าวก็จะได้ไม่ทำประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะถ้าหากมิได้สร้างคนขึ้นมาทดแทน

“ผู้สูงอายุโดยทั่วไปอาจไม่ต้องการการยอมรับจากสังคมมากนัก เขาเพียงแต่ต้องการมาพบปะพูดคุยกับเพื่อนฝูงเล่าความหลัง ซึ่งต้องการอยู่ในชุมชน แต่ผู้สูงอายุที่ได้รับการยอมรับนับถือในวงกว้าง ไปดูซิยะ เป็นคลังสมองที่พม.จ. เชิญไปเป็นวิทยากร บรรยายหรือเขาต้องการที่จะช่วยเหลือสังคม” (การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

สรุป

1. เทศบาลมีขีดความสามารถและศักยภาพในการส่งเสริมในด้านให้ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับและในสังกัดในสังคม เช่น ส่งเสริมชมรมผู้สูงอายุ หรือการจัดงานเชิงบูรณาการผู้สูงอายุในโอกาสต่างๆ
2. ขีดความสามารถและศักยภาพของชมรมผู้สูงอายุตามชุมชนต่างๆมีค่อนข้างสูงเนื่องจากเป็นชุมชนเมืองที่มีขนาดใหญ่และผู้คนมีแนวโน้มที่จะมีวิถีชีวิตที่มีความเป็นปัจเจกชนนิยมค่อนข้างสูงแบบผู้คนในเมืองสมัยใหม่ จึงเป็นการยากที่จะชักจูงคนรุ่นใหม่หรือคนที่อพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลให้เข้ามามีสังกัดในชมรมต่างๆ คงมีศักยภาพในการดำเนินการเฉพาะกลุ่มหรือชมรมที่มีการจัดตั้งอยู่แล้ว
3. ขีดความสามารถความร่วมมือจากภาคีต่างๆมีสูง สังคมเริ่มให้ความสนใจประเด็นสังคมผู้สูงอายุ

3.6 การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน

ความเป็นพลเมืองคือการที่ประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและเคารพในสิทธิของผู้อื่น พลเมืองจะอยู่กันแบบสังคมอารยะคือเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการใช้เหตุผลหรือหันหน้าเข้าหากัน ในขณะที่เดียวกันก็กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะ เช่น การพิทักษ์สิทธิ การยอมรับในสิทธิของผู้อื่นและการทำหน้าที่ของพลเมืองดีต่อสังคม ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมที่มีคนที่มีคุณภาพไม่มองเมืองอวดรับการสงเคราะห์หรือการให้จากรัฐแต่ด้านเดียว แต่พลเมืองจะทำหน้าที่ของตน เช่น คนที่ยังสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมหรือยังแข็งแรงทำงานได้ก็พยายามที่จะทำงานเพื่อมีรายได้เป็นของตนเองโดยไม่สร้างภาระให้ผู้อื่นหรือเป็นภาระแก่สังคมนอกจากนี้หน้าที่อีกประการหนึ่งคือการทำประโยชน์แก่สังคมทั้งโดยหน้าที่การทำงานและในเชิงอาสาสมัคร ในขณะที่ภาคธุรกิจก็ชอบที่จะจ้างงานคนที่มีความตั้งใจที่จะทำงานและสามารถทำงานได้ อันเป็นการช่วยเหลือสังคมได้ทางหนึ่ง ฝ่ายภาครัฐอาจมีมาตรการจูงใจในด้านภาษีให้กับธุรกิจที่จ้างแรงงานผู้พิการหรือผู้สูงอายุเข้าทำงานในหน่วยงานของตนอย่างไรก็ตามสิ่งที่ปรากฏในการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันคือ ค่านิยมบางประการที่ไม่ชอบที่จะเห็นผู้สูงอายุทำงาน แม้ว่าจะทำในเชิงอาสาสมัครก็ตาม นอกจากนี้ภาคธุรกิจมักจะไม่ค่อยจ้าง (กีดกัน) แรงงานที่เป็นผู้พิการหรือสูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุและผู้พิการเหล่านั้นต้องรอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือรอการสงเคราะห์จากทางการเป็นหลัก บางรายอาจมาเป็นขอทาน นอกจากนี้สิ่งที่มักปรากฏอยู่เสมอคือองค์กรผู้สูงอายุจะถูกเหนี่ยวนำโดยการเมืองในระดับต่างๆโดยเฉพาะการเมืองท้องถิ่น โดยถูกปฏิบัติในลักษณะถือเอาถือเราหรือแบ่งแยกกีดกันโดยจะขึ้นกับประโยชน์ทางการเมืองซึ่งเป็นการให้โดยมิได้คำนึงถึงสิทธิหรือความเป็นพลเมืองแต่อย่างใด

“เราต้องยอมรับว่ากลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดไม่ว่าจะไปไหน แต่ในระยะหลังๆมีการเอากลุ่มผู้สูงอายุไปเป็นเครื่องมือทางการเมือง เช่น อบต.หรือเทศบาลไปจัดอบรมหรือเอาองค์กรผู้สูงอายุมาเป็นสมบัติของตนเอง” (การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

สรุป

ในด้านการมีส่วนร่วมในฐานพลเมืองและการจ้างงานเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีรากฐานจากการพัฒนาทางการเมืองและการเรียนรู้ของประชาชนรู้จักสิทธิ หน้าที่ ของความเป็นพลเมืองซึ่งในสังคมไทยยังจำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุซึ่งโดยรวมเป็นผู้ที่เสียเปรียบในสังคมอยู่แล้วยังถูกกำหนดหรือถูกปฏิบัติในฐานะผู้ขอรับบริการมิใช่ในฐานะผู้มีสิทธิในฐานะพลเมือง ซึ่งลำพังเทศบาลจะไม่มีความสามารถในการจัดการด้านนี้ อย่างไรก็ตามความสามารถของเทศบาลอาจทำได้ในแง่การช่วยให้ความรู้ในเรื่องสิทธิ หน้าที่ของพลเมือง การส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาทรัพยากรผู้สูงอายุ ตลอดจนประสานกับภาคอื่นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสทำงาน ทั้งในเชิงอาสาสมัครหรือการหารายได้เลี้ยงชีพ

อย่างไรก็ตามในเวทีการแลกเปลี่ยนที่ประชุมเห็นด้วยที่ควรจะใช้โอกาสจากการที่ผู้สูงอายุที่อายุที่ยืนยาวขึ้นในการกระตุ้นในเรื่องความเป็นพลเมืองและการมีงานทำของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะตัวแทนของเทศบาลซึ่งเข้าร่วมประชุมได้ยอมรับในความคิดเห็นและพร้อมที่จะผลักดันในเรื่องนี้ต่อไป

3.7 สารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร

ระบบสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารสำหรับการจัดการสังคมผู้สูงอายุในเมืองใหญ่ที่เป็นปริมณฑลของกรุงเทพฯ เช่น นนทบุรีมีจะมีช่องทางที่หลากหลาย เช่น ระบบการติดต่อสื่อสารขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้สูงอายุจากบุคคลหรือด้วยตัวเองแบบปากต่อปาก การเผยแพร่ข้อมูลโดยสื่อวิทยุโทรทัศน์ หรือเทศบาลมีหน้าเว็บไซต์เพื่อแจ้งข้อมูลด้านต่างๆแก่ผู้สูงอายุ เช่น การขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ และผู้พิการ, การรับจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ, ระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นต้น นอกจากนี้เมืองปริมณฑลของกรุงเทพมหานครที่ผู้สูงอายุหรือคนในครอบครัวค่อนข้างที่จะตื่นตัวและมีแนวโน้มในการเปิดรับสื่อทั้งด้วยความสนใจเป็นส่วนตัว หรือจำเป็นต้องสนใจเพื่อสดับรับผังข่าวสารเพื่อผู้สูงอายุที่อยู่ในครอบครัวซึ่งเป็นลักษณะเด่นของคนอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ที่หูดตาต้องกว้างไกล อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปผู้สูงอายุที่ปกติมักจะสนใจในข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองรวมทั้งข่าวสารจากทางราชการ หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนอยู่แล้ว ดังนั้นผู้สูงอายุจะเปิดกว้างในการรับข้อมูลอีกทั้งยังต้องการได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างกว้างขวางและสม่ำเสมอ ในแง่นี้การกระจายเสียงเพื่อ

ประโยชน์ของผู้สูงอายุ การติดต่อสื่อสารแบบปากต่อปากไปยังผู้สูงอายุโดยทั่วไปและผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงในการถูกทอดทิ้งจึงจำเป็นและควรกระทำ โดยเฉพาะผู้สูงอายุควรได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้ มีการให้บริการอย่างเป็นมิตรจากภาครัฐและภาคธุรกิจ หากเป็นสิ่งพิมพ์ก็ควรมีข้อความหรือภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ ตรงไปตรงมา การบริการโทรศัพท์ตอบรับ พูดช้า ๆ ชัดเจน เข้าใจได้ มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และการสื่อสารด้วยตัวหนังสือใหญ่ที่ชัดเจนแก่ผู้สูงอายุ มีการให้บริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่ราคาถูกในสถานที่สาธารณะ เช่น สถานที่ราชการ ศูนย์ชุมชน ห้องสมุด ระบบการติดต่อสื่อสารดังกล่าวใช้ในเมืองใหญ่อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามระบบการติดต่อสื่อสารบางประเภทอาจมีความก้าวหน้าหรือเกินกว่าความจำเป็นของผู้สูงอายุในสังคมไทย ที่สำคัญผู้สูงอายุของไทยยังนิยมที่จะสื่อสารด้วยระบบธรรมเนียมประเพณี หรือแบบดั้งเดิมมากกว่าแบบก้าวหน้า เช่น ต้องการบอกกล่าวด้วยวาจาปากต่อปาก การสื่อสารทางหอกระจายข่าว ตัววิ่งที่เห็นได้ชัด การติดต่อทางโทรศัพท์ แฟกซ์ หรืออย่างมากก็เป็นการติดต่อด้วยโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องพึ่งผู้อื่นและอยู่ที่บ้านจำเป็นต้องมีช่องทางการติดต่อที่ง่ายและสะดวกเช่น โทรศัพท์ สายด่วน โรงพยาบาล รถรับส่งฉุกเฉิน หรือสายตรงหมายเลขสถานบริการที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของผู้สูงอายุ ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการให้ได้อย่างครอบคลุมแล้วเพียงแต่ผู้สูงอายุหรือบุคคลในครอบครัวซึ่งจะเป็นผู้ใช้งานตามความต้องการของตน

สรุป

1. เทศบาลมีความสามารถและศักยภาพในการจัดการในด้านสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารอย่างมาก และมีช่องทางที่หลากหลายในการจัดการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
2. ผู้สูงอายุมีความสามารถและศักยภาพในการติดต่อสื่อสารทั้งในแบบเดิมและที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้นทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารและสามารถติดต่อได้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. สังคม สื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ เริ่มตระหนักในการนำเสนอข่าวสารของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้นเพียงแต่ยังดำเนินการอย่างไร้ทิศทางหรือขาดเป้าหมายที่ชัดเจนต่อกลุ่มผู้สูงอายุ

3.8 ความเป็นชุมชนและการบริการด้านสุขภาพ

การดูแลสุขภาพพอนามัยให้ดีเป็นเรื่องที่สำคัญลำดับต้นๆสำหรับผู้สูงอายุเพราะผู้สูงอายุจะมีเงื่อนไขด้านสุขภาพที่เปราะบางและนำไปสู่โรคร้ายไข้เจ็บได้ง่ายกว่าวัยอื่น อย่างไรก็ตามแนวคิดใหม่ในการดูแลสุขภาพมิใช่เน้นที่การรักษาแต่จะเน้นการป้องกันและดูแลสุขภาพให้ได้ดีให้นานที่สุด ดังนั้นแนวคิดในเรื่องของสังคม ชุมชนกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุจะเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออกเพราะหากผู้สูงอายุหากอยู่ในครอบครัว ชุมชน หรือสภาวะแวดล้อมที่ดีและได้รับก็จะช่วย

เสริมสร้างให้มีสุขภาพกายและจิตดีซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีกำลังใจในการทำงานและอยู่เพื่อทำประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่นต่อไป การช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มีคุณภาพดังกล่าว จึงอยู่ที่ตัวผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน และการบริการจากภาครัฐ ตลอดจนภาคีต่างๆที่จะสนับสนุนกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ของชมรมผู้สูงอายุอาจดำเนินกิจกรรมไปพร้อมๆกับวัยอื่น

“ในเรื่องสิ่งแวดล้อมก็เน้นแต่อาจหันไปทุ่มที่ศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น แต่ตามชุมชนเราก็สนับสนุนตลอด เช่น การออกกำลังกายผู้สูงอายุเดี๋ยวนี้เขาเริ่มเปลี่ยนไปแล้วแอโรบิคไม่ค่อยเอาแล้ว เริ่มเปลี่ยนไป ชุมชนเขาจะขอไม่พลอง ซิ่ง ลายน์เดนซ์ จะมาแรง งบประมาณรายจ่ายเรามีประมาณ 1,200 ล้านบาทแต่เรามีรายจ่ายมากกว่าแต่ไม่มาก” (สัมภาษณ์เจาะลึกจังหวัดนนทบุรี, 7 ต.ค.2554)

ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลนครนนทบุรีนอกจากจะมีการรวมกลุ่มเป็นชมรมผู้สูงอายุอันเป็นพื้นฐานของการจัดบริการสาธารณสุขสู่ชุมชน ตลอดจนมีสถานบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ทันสมัยเป็นจำนวนมาก และที่สำคัญเทศบาลกำลังสร้างศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบครบวงจร โดยจัดงบประมาณเฉพาะอาคารกว่า 250 ล้านบาท แต่ในเชิงการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุบางประเภท เช่น ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง หรือต้องการการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษ ในเมืองนนทบุรียังขาดสถานบริการดังกล่าว จึงมีความจำเป็นในการมีสถานบริการผู้สูงอายุในบางประเภท เช่น ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ที่จำเป็นจะต้องมีบ้านหรือที่พัก เช่น อาจใช้ชื่อว่าบ้านพักผู้สูงอายุ ลักษณะคล้ายกับบ้านพักคนชรา “บ้านบางแค” ที่อาจรับผู้สูงอายุถาวรและ ทิ้งไป-กลับ

“นนทบุรีมีสถานดูแลผู้เฒ่าร้อนทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น เด็กพิการ สตรี ฯลฯ แต่ไม่มีสำหรับผู้สูงอายุ ผมจึงสงสัยว่าทำไมคนทั่วทั้งประเทศไทยจึงหลงไหลไปที่บ้านบางแคกันหมดก็เพราะมันยังขาด มันมีแต่ที่ชลบุรี ที่เชียงใหม่ และกรุงเทพฯมีที่เดียวคือบ้านบางแค นนทบุรีจำเป็นจะต้องมีบ้านหรือสถานสงเคราะห์คนชรา” (การประชุมกลุ่มย่อยจังหวัดนนทบุรี, 6 ต.ค. 2554)

นอกจากนี้กลไกของภาครัฐที่ดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพรวมทั้งส่งเสริมสวัสดิการของผู้สูงอายุที่อยู่ตามชุมชนเช่น อาสาสมัครสาธารณสุข-อสม.ซึ่งเป็นเครื่องมือของกระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนอาสาสมัครผู้สูงอายุ-อผส. ซึ่งเป็นเครื่องมือของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ก็ทำงานในเชิงอาสาสมัครช่วยเหลือและบริการผู้สูงอายุรวมทั้งการประสานงานเพื่อกิจการของผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

สรุป

1. เมืองนนทบุรีมีขีดความสามารถและศักยภาพในด้านการมีสถานบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขทั้งของรัฐและเอกชนอย่างมากซึ่งมีส่วนบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรในสัดส่วนที่บริการได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลเฉพาะทาง และโรงพยาบาลของส่วนราชการอื่นนอกจากกระทรวงสาธารณสุขอีกด้วย
 2. เทศบาลนครนนทบุรีมีความสามารถและศักยภาพในการสนับสนุนกิจกรรมของผู้สูงอายุ ทั้งกิจกรรมขนาดใหญ่เช่นการสร้างศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หรือการสนับสนุนตามชุมชนต่างๆ
 3. หน่วยงานทั้งภาครัฐตลอดจนภาคีต่างๆให้การสนับสนุนและร่วมมือในงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการ เด็ก สตรี และผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างดี
-

บทที่ 4

บทสรุป

จากผลการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในส่วนของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้ข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 คือ

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านสภาวะแวดล้อมของเมืองที่รองรับสังคมผู้สูงอายุ ในการตอบวัตถุประสงค์นี้คือการศึกษาวามีปัจจัยเชิงสภาวะแวดล้อมของเมืองตามการรับรู้ของผู้สูงอายุ ของและสภาวะแวดล้อมดังกล่าวมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดโดยคณะผู้วิจัยได้นำตัวแบบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลกทดสอบ โดยสภาวะแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจะมี 8 ด้านโดยมีองค์ประกอบในรายละเอียดของสภาวะแวดล้อมรวม 84 รายการ ผลจากวิจัยได้ข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 เฉพาะในส่วนของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลดังนี้

1. ปัจจัยในด้านอาคารและพื้นที่สาธารณะ

สภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านอาคารและพื้นที่สาธารณะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยในทุกรายการรายละเอียดโดยเฉพาะในประเด็นความเอื้อเฟื้อของพนักงานขับรถจะมีค่าต่ำสุด และปัจจัยด้านความสะอาดความสวยงามของพื้นที่สาธารณะสูงที่สุด

พื้นที่สาธารณะที่ผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้มากกว่าสิ่งใดคือท่าเท้าซึ่งมักจะถูกบกรุกหรืออยู่ในสภาพที่ไม่ปลอดภัยซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขเช่นเดียวกับทุกเมือง

การติดตั้งหรืออาระบบ universal design จำเป็นต้องมีแบบมาตรฐานซึ่งเท่าที่เป็นอยู่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือเป็นบรรทัดฐานเดียวกันในการรองรับผู้พิการหรือผู้สูงอายุ

2. ปัจจัยด้านการจราจร การเดินทาง และขนส่ง

2.1 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของการจราจร การเดินทาง และขนส่ง อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อยซึ่งในส่วนรายการที่ต้องปรับปรุงคือระบบการเดินทางเพื่อให้มีการบริการที่น่าเชื่อถือและเกิดความปลอดภัย เช่นตารางเวลาการเดินทางที่แน่ชัด ระบบบริการเสริม ตลอดจนระบบการรับส่งผู้พิการ และการบริการเสริม

2.2 ต้องการคงรักษาหรือพยายามเพิ่มระบบการขนส่งสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุไว้ เช่น สามล้อถีบรับจ้าง รถตุ๊กๆ เป็นต้น

2.3 ในขณะที่มีข้อเสนอให้มีระบบขนส่งมวลชนด้วยรางให้ครอบคลุมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการเดินทางของผู้คนที่อาศัยในเมืองขนาดใหญ่ รถโดยสารที่บริการสำหรับผู้สูงอายุควรออกแบบอย่างเหมาะสมทั้งความสะดวกและปลอดภัย

3. ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย

3.1 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลนครนนทบุรียังต้องการการซ่อมแซมปรับปรุงแก้ไขจากเทศบาลโดยเฉพาะ มักจะได้รับผลกระทบจากอุทกภัยแทบทุกปี นอกจากนี้จำเป็นต้องจัดหาบ้านให้ผู้พิการ และการปรับปรุงบริเวณย่านที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

3.2 ผู้สูงอายุที่พิการหรือยากไร้ยังคงสำรวจหรือขาดการบริการโดยเฉพาะที่ต้องอยู่กับบ้านหรือกลุ่มที่ “ติดเตียง”

4. ปัจจัยด้านโอกาสและการมีส่วนร่วมทางสังคม

4.1 การสร้างเสริมโอกาสและการมีส่วนร่วมในสังคมของเทศบาลนครนนทบุรีโดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่าจะมีสถานที่ มีกิจกรรม มีความหลากหลายของกิจกรรม มีการจัดช่วงเวลา และการประชาสัมพันธ์ที่ระดับหนึ่ง แต่ความสะดวกในการเข้าถึงยังคงเป็นอุปสรรคของการเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากนนทบุรีเป็นสังคมเมืองที่หนาแน่น ผู้สูงอายุอาจประสบปัญหาในการเดินทางหรือเวลาที่พบปะยังมิได้เข้าถึงในทุกชุมชน นอกจากนี้ยังบกพร่องในการมีสถานที่รองรับผู้สูงอายุที่มีโอกาสเสี่ยงในการถูกทอดทิ้ง

4.2 มีข้อกังวลที่อาจมีการใช้องค์กรผู้สูงอายุเป็นเครื่องมือในทางการเมืองโดยผ่านโครงการหรือกิจกรรมทางสังคม

5 ปัจจัยด้านการยอมรับและการมีสังกัดในสังคม

5.1 สภาพในเมืองหรือสภาพภายในเขตเทศบาลด้านการยอมรับและการมีสังกัดในสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทั้งการยอมรับให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนในกิจกรรมของโรงเรียนกับเด็กนักเรียน หน่วยงานราชการหรือเอกชนต่างๆยังมีอยู่น้อย ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุก็อยู่ในชมรมผู้สูงอายุเท่านั้นไม่ค่อยจะมีโอกาสได้ร่วมงานกับวัยอื่นมากนัก

5.2 แม้ว่าการยอมรับในสังคมต่อผู้สูงอายุยังมีน้อย แต่การยอมรับหรือการนับถือผู้สูงอายุในแต่ละครอบครัวโดยที่มีการจัดกิจกรรมของครอบครัวและลูกหลานเข้าร่วมรวมทั้งความเอื้อเฟื้อของเจ้าหน้าที่จะมีค่าที่สูง แสดงถึงความพยายามส่งเสริมให้ครอบครัวมีความอบอุ่น แต่ยังไม่บรรลุความสำเร็จจากความพยายามที่จะให้ผู้สูงอายุเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง

6 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการมีงานทำ

6.1 ในเขตเทศบาลด้านการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการมีงานทำยังอยู่ในระดับที่น้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการกระตุ้นให้เกิดผู้สูงอายุที่แข็งแรงและมีคุณภาพ (active & quality Aging) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเมืองแม้ว่าจะมีตำแหน่งงานทั้งในภาคการผลิตและบริการอย่างมากมายเมื่อเทียบกับชนบท แต่ยังคงขาดการสร้างเสริมโอกาสในเรื่องนี้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีความพิการอยู่ด้วย

6.2 การผู้สูงอายุยังขาดโอกาสในการทำงานและได้รับค่าจ้างที่เหมาะสม ตลอดจนการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีงานทำยังไม่เปิดกว้างเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าทางการยังขาดการฝึกฝนอบรมให้ผู้สูงอายุได้มีความรู้และทักษะติดตัวไปทำงานหลังอายุ 60 ทำให้ผู้ประกอบการไม่จ้างผู้สูงอายุ

7 ปัจจัยด้านสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร

7.1 ในด้านสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารจะอยู่ในเกณฑ์ที่ปานกลางค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุจะใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยช่องทางแบบดั้งเดิม เช่นแบบปากต่อปาก และการติดต่อชั้นพื้นฐานในชุมชน และความเอื้อเฟื้อจากเจ้าหน้าที่ (ที่ไว้วางใจได้ในกรณีผู้สูงอายุ) ก็จะพึงตัวแทนของทางราชการ เช่น อสม. เป็นหลัก) แต่การติดต่อสื่อสารโดยช่องทางสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ตอบรับอัตโนมัติ ทีวีวงตามสื่อแยกต่างๆ กลับไม่ได้สร้างการรับรู้หรือพึงพอใจให้กับผู้สูงอายุมากเท่าช่องทางแบบดั้งเดิม

7.2 การสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับคนไทยโดยเฉพาะผู้สูงอายุคือการสื่อสารควบคู่ไปกับกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เช่น การสืบสานผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี หรือวัฒนธรรมที่ผู้สูงอายุเป็นส่วนสำคัญในกิจกรรมนั้น โดยที่ควรเป็นกิจกรรมที่มีอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

8 ปัจจัยด้านชุมชนและการบริการสุขภาพ

8.1 โดยภาพรวมการสนับสนุนจากชุมชนและการบริการสุขภาพยังอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง โดยโดดเด่นในด้านการให้บริการที่ไม่มีค่าใช้จ่าย มีการบริการทั้งป้องกันและการแก้ไข การสนับสนุนงานบริการสุขภาพโดยอาสาสมัคร ตลอดจนในด้านความสุภาพอ่อนน้อมของเจ้าหน้าที่ ในขณะที่ยังมีข้อด้อยในด้านการวางแผนกรณีฉุกเฉินของเมือง การมีบ้านพักหรือที่พักคนชราเพื่อการรักษาสุขภาพ ตลอดจนการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาใช้เพื่อดูแลสุขภาพ

8.1 ปัญหาความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุในปัจจุบันโดยเฉพาะในเมืองใหญ่จะเป็นการเข้าถึงโอกาสในการรักษาพยาบาลและโอกาสในทางเศรษฐกิจ คือสามารถเข้าถึงการบริการสุขภาพกายและใจได้ง่ายและสะดวก การมีกินมีใช้ไม่อดอยากและมีความมั่นคงในความเป็นอยู่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ยังคงปรากฏอยู่โดยเฉพาะผู้สูงอายุในหมู่บ้านจัดสรรในเมืองที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่โดยลำพัง

สรุปวัตถุประสงค์ที่ 1

ในส่วนข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าจังหวัดที่เป็นตัวแทนของเมืองในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะมีความโดดเด่นในด้านชุมชนและการบริการสุขภาพ รองลงมาคือ การยอมรับและการมีสังกัดในสังคม การมีส่วนร่วมทางสังคม อาคารและพื้นที่สาธารณะ ด้าน

สารสนเทศและการติดต่อ การเดินทางและการขนส่ง ที่อยู่อาศัย และในด้านการมีส่วนร่วมในฐานพลเมืองและการจ้างงานจะโดดเด่นน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องมีการปรับปรุงสภาวะแวดล้อมตลอดจนเงื่อนไขเชิงปัจจัยในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมในฐานพลเมืองและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานหรือสร้างรายได้เพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณค่าของสังคมและต่อตนเองต่อไป

ในขณะที่เมืองขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพ การมีเวทีสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นที่พึ่งหรือทางออกสำหรับผู้สูงอายุอย่างแท้จริง การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมในกิจกรรมของคนวัยอื่นผ่านการแสดงออกหรือสื่อสารในเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญา และมีระบบการบริการสุขภาพกายและใจที่หลากหลายและทั่วถึงโดยเฉพาะการเข้าถึงเพื่อให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุที่พิการ อยู่โดยลำพังตามบ้านเรือนหรือในชุมชนแออัดต่างๆ

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพมีทิศทางที่สนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณดังที่ได้กล่าว คือการบริการในทุกๆด้านจำเป็นต้องคำนึงถึงผู้สูงอายุที่มีลักษณะเฉพาะด้วย เช่น อาจมีความพิการพ่วงไปด้วย หรือเป็นผู้ที่จำเป็นต้องให้การดูแลช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ ทั้งในเชิงปกติหรือในกรณีประสบภาวะวิกฤติ ตลอดจนอาจเป็นผู้ที่ถูกทอดทิ้งซึ่งมีจำนวนไม่น้อยแต่ขาดการเหลียวแลเพราะเสียงเรียกร้องของบุคคลกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถสร้างความตระหนักในการให้ความช่วยเหลือจากสังคม อีกประการหนึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพซึ่งเป็นการจัดการที่สำคัญในการช่วยสังคมและสร้างเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตัวเองและอยู่อย่างผู้เกียรติมีศักดิ์ศรีคือการที่ภาคีต่างๆที่มีอยู่ในเมืองตลอดจนคนวัยอื่นประพฤติปฏิบัติต่อผู้สูงอายุโดยไม่เคยฉันท โดยการเปิดโอกาสให้เข้ามาร่วมในองค์การ ไม่ว่าจะป็นให้งานทำ เชื่อมโยงมายังผู้สูงอายุในฐานะผู้รู้เรื่องวัฒนธรรมเพื่อการสืบสานภูมิปัญญา ฯลฯ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาในสังคมเมืองขนาดใหญ่ที่แออัดและเดินทางไม่สะดวกมีอุปสรรคอย่างมาก ก็จะเสริมสร้างเมืองให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุและช่วยให้ผู้สูงอายุเป็นผู้กระฉับกระเฉงและมีคุณภาพอันเป็นเป้าหมายในขั้นสูงได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสามารถของเมืองในการบริหารจัดการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในการตอบวัตถุประสงค์นี้จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากการสอบถามบุคคลรวมทั้งกลุ่มบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและการสังเกตการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในเมืองที่เป็นพื้นที่ที่ศึกษาผลจากการวิจัยได้ข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 เฉพาะในส่วนของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนี้

1. อาคารและพื้นที่สาธารณะ

ในเขตจังหวัดนนทบุรีเป็นที่ตั้งของหน่วยงานทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นตลอดจนเป็นเมืองที่รองรับการขยายตัวของกทม. ในฐานะของเทศบาลนคร อาคารและพื้นที่สาธารณะ เช่น สถานที่ราชการ สถานี สถานที่ต่างๆจะปฏิบัติตามข้อกำหนดในด้านความปลอดภัยสาธารณะ ความ

สะดวกสำหรับผู้พิการ ผู้สูงอายุค่อนข้างมากด้วยเหตุผลดังกล่าว นอกจากนี้ภาคเอกชนได้ขยายการประกอบธุรกิจมายังนนทบุรีอันทำให้มีการจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่นที่เพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นในแง่นี้นนทบุรีจึงมีศักยภาพและขีดความสามารถในด้านงบประมาณที่จะก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการและผู้สูงอายุได้ค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับเมืองอื่นในส่วนภูมิภาค เหตุผลสำคัญประการอีกหนึ่งคือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเหล่านี้เป็นงานที่เห็นผลได้รวดเร็ว หน่วยงานราชการและอปท. จึงมักเน้นในเรื่องนี้มากกว่าการใช้จ่ายงบประมาณไปในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุซึ่งเห็นผลได้ช้ากว่า อย่างไรก็ตามในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีกำลังดำเนินการก่อสร้างศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุซึ่งจะแล้วเสร็จในปี 2555 ซึ่งจะรองรับผู้สูงอายุที่แข็งแรงหรือที่สามารถมาทำกิจกรรมที่ศูนย์ได้เท่านั้น ดังนั้นโดยภาพรวมเทศบาลนครนนทบุรีจึงมีขีดความสามารถและศักยภาพในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุรวมทั้งผู้พิการค่อนข้างสูง

2. การเดินทางและการขนส่ง

สามารถพิจารณาได้สองส่วนคือระบบการจราจร การเดินทาง และการขนส่งที่เชื่อมโยงจากภายนอกซึ่งมีระบบเดิมคือรถประจำทาง และจำมีระบบรถไฟฟ้ามวลขนมายังจังหวัดนนทบุรี ผ่านไปถึงอำเภอบางใหญ่-บางซื่อระยะทาง 23 กิโลเมตรโดยผ่านศูนย์ราชการ ศาลากลาง สำนักงานเทศบาลนครนนทบุรี กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งระบบดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากรัฐบาลเนื่องจากเกินขีดความสามารถของเทศบาลและจังหวัดนนทบุรี แต่อีกระบบหนึ่งคือระบบขนส่งมวลชนภายในจังหวัด ซึ่งจังหวัดสามารถวางแผนร่วมกันเพื่อจัดบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุและประชาชนโดยทั่วไปได้ ดังนั้นหากมีความตระหนักในการจัดการสังคมผู้สูงอายุอย่างจริงจัง เมืองจะสามารถแก้ไขปัญหาปัจจุบันอันได้แก่ระบบการขนส่งที่ให้บริการยังไม่มีความแน่นอนหรือมีความปลอดภัยเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการสัญจรกลับบ้าน เช่น ถนนหลายยังไม่มีบาทวิถี เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวจังหวัดมีศักยภาพหรือขีดความสามารถที่จะดำเนินการได้

3. ที่อยู่อาศัย

การเข้าไปดูแลซ่อมแซมบ้านและบริเวณเคหะสถานของผู้สูงอายุซึ่งมีเป็นจำนวนมากในเมืองขนาดใหญ่ และได้รับความเสียหายทุกๆปีเป็นเรื่องที่ดำเนินการได้ยาก แม้ว่าเทศบาลนครนนทบุรีจะมีศักยภาพที่จะทำได้ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยากที่จะเข้าไปซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง

4. การมีส่วนร่วมทางสังคม

เทศบาลนครนนทบุรีมีความสามารถและศักยภาพหรือความพร้อมในการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุเพราะภาคีในจังหวัดได้ดำเนินงานด้านเด็ก สตรี ผู้พิการ รวมทั้งผู้สูงอายุ ในเชิงบูรณาการมาอย่างยาวนาน มีองค์กรชมรมผู้สูงอายุทั้งผู้นำและสมาชิกที่แข็งแรงค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงค่อนข้างที่จะมีศักยภาพในการทำงานให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมทางสังคม

ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองที่แออัดหนาแน่นขึ้นทุกวัน ผู้สูงอายุก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่มีการแย่งชิงพื้นที่เพื่อสร้างประโยชน์ในเชิงธุรกิจ มากยิ่งขึ้นการจัดหาเวทีหรือสถานที่ทำเป็นศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งท้าทายอย่างมาก ซึ่งจำเป็นต้องตระหนักในเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะในเชิงการจัดหาสถานที่ การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในเวทีการมีส่วนร่วม การสนับสนุนบุคลากรและประสานงานด้านต่างๆ ซึ่งมีความเป็นไปได้

5. การยอมรับและการมีสังกัดในสังคม

จังหวัดนนทบุรีมีอัตราการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองค่อนข้างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อความเป็นชุมชน ยกเว้นบางชุมชนที่มีนโยบายที่แน่วแน่ในการรื้อฟื้นความเป็นชุมชนแบบเดิม ในแง่นี้เมื่อนนทบุรีในวันข้างหน้าจะขาดทุนทางสังคมหรือปฏิสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์อันหมายถึงทั้งรากเหง้าและสายสัมพันธ์ที่เคยเชื่อมโยงหรือที่เคยยึดเหนี่ยวผู้คนและชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งจิตสำนึก เช่น การเกื้อกูลในอดีต สิ่งที่เราพบเห็นมักจะมีผสมผสานกันระหว่างหมู่บ้านจัดสรร หรือชุมชนใหม่ แทรกหรือเข้ามาแทนที่ชุมชนดั้งเดิม ซึ่งชุมชนใหม่ดังกล่าวจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันน้อย ไม่สนใจกัน ไม่ยอมรับนับถือ เพราะไม่เคยรู้จักกัน จนกระทั่งไม่ประสงค์จะเข้าร่วมในกลุ่มหรือเป็นสมาชิกสังกัดกลุ่มใดๆ ในดังนั้นทิศทางของการได้รับการยอมรับและการมีสังกัดในสังคมจึงสวนทางกับการพัฒนาเมืองที่เป็นอยู่ แม้ว่าเทศบาลจะมีกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้สูงอายุหลายโครงการ และผู้สูงอายุก็ได้รวมกลุ่มดำเนินกิจกรรม และชักจูงให้ผู้สูงอายุเข้ามามีสังกัดในชมรมต่างๆ แล้วแต่คงมีศักยภาพในการดำเนินการเฉพาะกลุ่มหรือชมรมที่มีการจัดตั้งอยู่แล้ว

6. การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน

ประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับกรณีสถานที่ทำงานที่มีการปรับสภาพเพื่อให้สามารถรองรับผู้พิการ ทูพพลภาพมีการส่งเสริม หรือสร้างโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถหาเลี้ยงตัวเอง การฝึกอบรมให้แก่ผู้เกษียณอายุเพื่อสร้างทักษะในการทำงานมีการกระตุ้นให้องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งภาคประชาชนให้รับสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งเทศบาลสามารถดำเนินการได้ในบางด้านเช่นการดูแลสิทธิของผู้พิการและผู้สูงอายุในแง่สถานที่ ในแง่การสร้างเสริมโอกาสในการทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพได้อาจมีศักยภาพในวงจำกัดเนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานและเป็นปัญหาเชิงระบบ และอาจดำเนินการในเชิงการรณรงค์ขอความร่วมมือ การที่จะให้เทศบาลใช้มาตรการภาษีเพื่อจูงใจให้ภาคธุรกิจจ้างลูกจ้างที่เป็นผู้สูงอายุอาจเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก ในข้อเทศบาลนี้จึงมีศักยภาพที่จำกัด

7. สารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร

ในข้อนี้จะเป็นเรื่องของสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สูงอายุกับสังคมในสภาวะปกติเป็นหลัก เช่นการมีระบบการติดต่อสื่อสารขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้สูงอายุ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวางและสม่ำเสมอแก่ผู้สูงอายุมีการกระจายเสียง หรือหอกระจายข่าว เพื่อแจ้งข่าวที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ การติดต่อสื่อสารแบบปากต่อปาก การให้ข้อมูลข่าวสารแก่

ผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงในการถูกทอดทิ้ง การให้ข้อมูลข่าวสารจากผู้ที่สามารถไว้วางใจได้ การให้บริการอย่างเอื้อเฟื้อ หรืออย่างเป็นทางการต่อผู้สูงอายุ ทั้งจากภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน การนำเสนอข่าวสารทางสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์จากภาครัฐ โดยมีข้อความและตัวหนังสือที่ชัดเจนแก่ผู้สูงอายุ สิ่งพิมพ์และข้อความมีภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ ตรงไปตรงมา ให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจได้โดยง่าย มีบริการโทรศัพท์แบบตอบรับจากส่วนราชการหรือภาคเอกชน จะพูดซ้ำ ๆ ชัดเจน ฟังเข้าใจโดยสะดวก มีตัววิ่งหรือตัวหนังสือตามป้ายในที่สาธารณะต่างๆ มีความใหญ่ ชัดเจน สามารถเข้าใจได้โดยง่าย และมีบริการคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตที่ราคาถูกโดยทั่วไป

ช่องทางในการติดต่อสื่อสารอีกวิธีหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุและมักประสบความสำเร็จคือการมีจุดสาร แผ่นพับ จดหมายข่าวประจำเดือนของชมรมผู้สูงอายุ (ตัวอย่างบางชมรมซึ่งเป็นตัวอย่างในด้านช่องทางการสื่อสารและเป็นชมรมที่มีความก้าวหน้าเนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนทั้งภายในคือสมาชิก(ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการเกษียณ) และภายนอกคือโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า อ. เมือง จ. นนทบุรีที่อนุญาตให้ใช้สำนักงานชมรมในโรงพยาบาลโดยชมรมนี้จะออก “สายสัมพันธ์สาร” ส่งทางไปรษณีย์ไปยังสมาชิกทุกๆเดือนซึ่งปัจจุบันตีพิมพ์เป็นปีที่ 18 ทำให้วิธีการนี้สามารถเป็นสื่อกลางสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้การดำเนินงานของชมรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้อีกทางหนึ่ง)

อย่างไรก็ตามช่องทางการติดต่อสื่อสารในสภาวะวิกฤตของผู้สูงอายุ เช่นในกรณีที่ผู้สูงอายุอยู่ที่บ้านโดยไม่มีใครดูแล หากมีช่องทางหรือวิธีการที่ผู้สูงอายุสามารถติดต่อในสภาวะฉุกเฉินในลักษณะเตือนภัยจากที่บ้าน (home alarm; personal alarm for safety) ก็จะช่วยชีวิตผู้สูงอายุได้ในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์ต่างๆที่อาจเป็นอันตรายแก่ชีวิต

ความสามารถและศักยภาพในด้านระบบสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารของจังหวัดนนทบุรีมีค่อนข้างมากเนื่องจากมีความพร้อมและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆและทำงานประสานงานเป็นอย่างดีอยู่แล้ว ซึ่งศักยภาพดังกล่าวควรจะเน้นในการส่งเสริมโอกาสผู้สูงอายุที่พิการเป็นพิเศษ

8. ความเป็นชุมชนและการบริการด้านสุขภาพ

ในข้อนี้มีประเด็นที่เกี่ยวข้องเช่นมีระบบการให้บริการสาธารณสุข ทั้งในด้านป้องกันและการรักษาการมีบ้านพักที่ให้บริการด้านสุขภาพ ซึ่งมีแม่บ้านและผู้ดูแลอย่างเหมาะสม มีสถานบริการสุขภาพและการบริการทางสังคมที่เดินทางไปได้โดยสะดวกด้วยรถสาธารณะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาให้สำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะในชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสาธารณสุขและการบริการชุมชนที่มีความปลอดภัย และเข้าถึงได้ง่าย มีการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนแก่ผู้สูงอายุ

เพื่อให้เข้าถึงการบริการสาธารณสุขและบริการชุมชนได้ ภายในชุมชนมีการจัดการการบริการสุขภาพที่ดี และมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการผู้สูงอายุมีความสุข เอื้อเฟื้อ และได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี การให้บริการสุขภาพในชุมชนไม่มีการเรียกรับเงิน เป็นการบริการฟรี มีการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีอาสาสมัครทุกเพศ ทุกวัย เป็นผู้ให้บริการด้านสุขภาพอนามัย มี สุสาน หรือ ฌาปนสถาน (หรือที่เผาศพ ที่ฝังศพ) อย่างเพียงพอ และเหมาะสมในเมืองนี้ ชุมชนมีการวางแผนรองรับสภาวะฉุกเฉิน โดยคำนึงถึงผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ที่ย่างเฒ่า เป็นลำดับแรก

ซึ่งประเด็นที่กล่าวจังหวัดมีขีดความสามารถหรือศักยภาพที่จะดำเนินการได้อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเมืองนนทบุรีจะมีการรวมกลุ่มเป็นชมรมผู้สูงอายุอันเป็นพื้นฐานของการจัดบริการสาธารณสุขสู่ชุมชน ตลอดจนมีสถานบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ทันสมัยเป็นจำนวนมาก แต่ในเชิงการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุบางประเภทในเมืองนนทบุรียังขาดสถานบริการดังกล่าว จึงมีความจำเป็นในการมีสถานบริการผู้สูงอายุในบางประเภท เช่น ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ที่จำเป็นจะต้องมีบ้านหรือที่พัก เช่น อาจใช้ชื่อว่าบ้านพักผู้สูงอายุ ลักษณะคล้ายกับบ้านพักคนชรา “บ้านบางแค” ที่อาจรับผู้สูงอายุถาวร และ ทั่วไป-กลับ ซึ่งเทศบาลจังหวัดนนทบุรีมีศักยภาพหรือขีดความสามารถที่จะดำเนินการได้เช่นกัน ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสังคมผู้สูงอายุในเมืองนี้ก็เห็นตรงกันว่าจังหวัดมีศักยภาพและควรที่จะมีบ้านพักผู้สูงอายุ

สรุปวัตถุประสงค์ที่ 2

ในส่วนข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าเมืองที่เป็นตัวแทนของเมืองในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะมีความสามารถและศักยภาพในการพัฒนาให้มีความสอดคล้องหรือสามารถรองรับสังคมผู้สูงอายุได้ในหลายองค์ประกอบเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุเนื่องจากมีศักยภาพในด้านงบประมาณ และการสนับสนุนของหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้สูงอายุ รวมทั้งภาคีต่างๆซึ่งมีประสบการณ์ในงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการมนุษย์ (Human Service) ในจังหวัดนี้ ที่สำคัญคือเทศบาลนครนนทบุรีได้จัดตั้งและให้การสนับสนุนองค์กรผู้สูงอายุตามชุมชนต่างๆ ตลอดจนทำงานในเชิงเครือข่ายโดยใช้ชุมชนเป็นรากฐานได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะงานในด้านชุมชนและการบริการสุขภาพงานด้านนี้มีการพัฒนาและมีประสบการณ์การบริการมาอย่างยาวนาน ตลอดจนมีการจัดการในเชิงความร่วมมือโดยส่วนราชการต่างๆ และอาสาสมัครภาคประชาสังคมและภาครัฐ เช่น อสม. อพส. ดังนั้นแนวทางการสร้างเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครนนทบุรีจึงมีทิศทางที่ดีและที่สำคัญบางมิติของการจัดการก็สามารถทำได้เป็นที่น่าพอใจ เช่น ด้านการบริการสุขภาพ แต่ประเด็นด้านที่อยู่อาศัย การยอมรับและการมีสังกัดในสังคม การมีส่วนร่วมในฐานะความเป็นพลเมือง

และการจ้างงาน ซึ่งในอนาคตหากได้มีการประสานงานและความร่วมมือตลอดจนการสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อเสริมขีดความสามารถให้กับเทศบาลในการจัดการเพื่อรองรับกับสังคมผู้สูงอายุแล้วก็จะสามารถหรือมีความสามารถและศักยภาพในการสร้างเมืองให้เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุได้

ข้อสรุปในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณตามรายการ (check list) ที่ผู้สูงอายุได้สะท้อนออกมา

การอภิปรายผล

1. การจัดการเมืองของเทศบาลในปัจจุบันเป็นไปตามภารกิจที่กฎหมายเทศบาลและกฎหมายการกระจายอำนาจได้บัญญัติไว้ รวมทั้งการปฏิบัติตามนโยบายต่างๆของรัฐบาลโดยอยู่ภายใต้การประสานงานของจังหวัดซึ่งมีทิศทางที่สอดคล้องกับการเอื้อประโยชน์ให้พลเมืองแต่ยังขาดจุดเน้นในเรื่องการจัดการสังคมผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามเริ่มมีการรับเอาแนวคิดดังกล่าวเข้ามามากยิ่งขึ้นในการบริหารเมือง ซึ่งเทศบาลนนทบุรีก็มีทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางที่กล่าว อย่างไรก็ตามการสร้างบ้านแปลงเมืองในสังคมไทยยังเป็นที่เข้าใจทิศทาง (urban sprawl) โดยที่ไม่สามารถดำเนินการตามแนวทางที่เหมาะสมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งนนทบุรีเป็นตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดว่าเป็นเมืองที่รองรับการขยายตัวของกรุงเทพมหานครส่งผลต่อการจัดการเมืองนนทบุรีเอง ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคมหานครที่ครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นผืนเดียวกันและมีการจัดการได้ค่อนข้างยาก ในแง่นี้การศึกษาเทศบาลนครนนทบุรีจึงสามารถที่จะขยายผลเพื่อตอบโจทย์กรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้ค่อนข้างมาก
2. วิธีการในการบริหารสังคมผู้สูงอายุและการจัดการต่อผู้สูงอายุทั้งในเชิงปัจเจกและกลุ่มเริ่มปรับเปลี่ยนจากที่ระบบราชการรวมทั้งเทศบาลที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้งหมด ไปเป็นผู้ให้การสนับสนุนหรือผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) โดยที่การทำงานจะเป็นในลักษณะหุ้นส่วนหรือพันธมิตรซึ่งเป็นไปตามหลักการหรือกรอบแนวคิดใหม่ในการจัดการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งจากสิ่งที่ปรากฏในเทศบาลนครนนทบุรีก็เป็นไปตามหลักการดังกล่าว
3. ความร่วมมือของหน่วยงานราชการโดยเฉพาะเจ้าภาพในพื้นที่เช่นระหว่างเทศบาลนครกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดมีความจำเป็นสำหรับเมืองใหญ่ เพราะโดยสภาพทางสังคมของเมืองใหญ่จะไม่เอื้อต่อการรวมกลุ่มในภาคประชาชนเพื่อเป็นพลังผลักดันในการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะมีความยากลำบากในการเดินทางออกนอกบ้าน คงสามารถทำกิจกรรมในระแวกบ้านหรือชุมชนใกล้เคียงที่อยู่อาศัยเป็นหลัก หรือที่สามารถออกไปสู่สังคมภายนอกได้ก็เป็นกิจกรรม

ส่วนตัว เช่น ลูกๆพาไปเดินห้าง ไปศูนย์การค้า พาไปทางอาหารนอกบ้าน เป็นต้น ดังนั้น สถานภาพโดยรวมของผู้สูงอายุในเมืองจึงต้องตกอยู่ในฐานะผู้รอคอยหรือรอรับการ สงเคราะห์ช่วยเหลือจากราชการ ซึ่งในบางกรณีอาจถูกเหินห่างไปตามกระแสของ นักการเมือง แต่อาจมีผู้สูงอายุบางคน หรือชมรมผู้สูงอายุที่แข็งแกร่งบางชมรมที่โดยมากเป็น ชมรมของข้าราชการหลังเกษียณที่มีความเป็นปัจเจกภาพสูงหรือมีบทบาทในสังคมจนเป็นที่ ยอมรับ

4. โดยลักษณะหรือแนวทางการบริหารดังกล่าวจึงมักจะมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของ ผู้สูงอายุ การสนองตอบได้ตรงประเด็นปัญหา การช่วยลดความไม่แน่นอนเนื่องจากการ ตัดสินใจโดยอาศัยหลากหลายความคิด และเป็นการประสานความร่วมมือเพื่อการจัดการที่มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นในแง่การส่งเสริมการรวมกลุ่มทำกิจกรรมตามความ สนใจและการกระตุ้นให้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจึงเป็นการสร้างเสริมศักยภาพและสร้างคน ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นวิธีการดังกล่าวจึงสอดคล้องกับกรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ที่ว่าในท้ายที่สุดสภาวะแวดล้อมในเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุจะเอื้อให้เกิดผู้สูงอายุที่แข็งแกร่ง และมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนนี้เป็นข้อเสนอแนะในเชิงการสร้างตัวแบบในการจัดการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งก็คือควร จัดการบนหลักของการจัดการเชิงความร่วมมือ (collaborative management) โดยหลักการใช้ ชุมชนเป็นฐาน (community-based approach) รวมทั้งหลักการสร้างพลังหรือกระตุ้น (empowerment) ให้ผู้สูงอายุมีความเข้มแข็ง ซึ่งมีทั้งเสริมสร้างปัจจัยที่มีอยู่แล้วหรือการสร้างสิ่งที่ยัง ขาด เช่น

- 1 การจัดการในเชิงความร่วมมือและเป็นหุ้นส่วนเชิงพันธมิตรโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยได้รับ การสนับสนุนการบริการสุขภาพจากภาครัฐ และภาคอื่น เช่น ภาคธุรกิจ หรือองค์กรการกุศลต่างๆ ต่อองค์กรหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในเมืองกทม. และปริมณฑลจำเป็นต้อง ดำเนินการในเชิงตัวอย่างหรือเป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการผู้สูงอายุในเชิงความร่วมมือ

- 2 มีกิจกรรมในเชิงกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลายตามความสนใจและ สภาพสังคมวัฒนธรรมของชุมชน เช่น กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มศิลปวัฒนธรรม กลุ่มสมุนไพร ฯลฯ โดย สามารถพัฒนาไปสู่การผลิต การสร้างงานและสร้างรายได้โดยอาศัยการสื่อสารสมัยใหม่เข้าไปเสริม

- 3 มีการกระตุ้นผู้สูงอายุด้วยวิธีการที่หลากหลายในการป้องกันวิกฤตต่อสุขภาพ หรือมุ่งสร้าง เสริมสุขภาพให้ดีกว่าการแก้ไขปัญหาหรือการรักษาโรค เช่น กระตุ้นให้ผู้สูงอายุหันมาออกกำลังกายหรือทำกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขภาพเป็นกิจวัตร

5 ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยอยู่บนพื้นฐานความสมัครใจ แต่ควรจะเป็นที่ดึงดูดให้เข้ามาร่วมทั้งผู้สูงอายุ องค์กรธุรกิจที่อยากจะทำกำไรให้สังคม หรือหน่วยงานราชการที่ต้องการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานในเชิงจิตกุศล (altruism) มากกว่าการใช้อำนาจบังคับตามกฎหมายต่อประชาชน

6 จำเป็นที่ภาครัฐจะเข้าไปสนับสนุนช่วยเหลือองค์กรผู้สูงอายุที่เกิดในชุมชนทั้งด้านความรู้และการปฏิบัติ ทั้งนี้ในปัจจุบันในชุมชนต่างๆ จะมีการรวมตัวกันของผู้สูงอายุโดยธรรมชาติที่เกิดจากภาวะประชากรสูงอายุ (Naturally Occurring Retirement Community) แต่การรวมตัวดังกล่าวอาจไม่เข้มแข็งพอหากขาดการสนับสนุนช่วยเหลือจากทางเทศบาลหรือหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะในสภาวะวิกฤต ทั้งวิกฤตสุขภาพของผู้สูงอายุและสภาวะวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง ในการจัดการสังคมผู้สูงอายุนี้เทศบาลจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมทั้งด้านการวางแผนจะต้องมีแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ การจัดการทรัพยากรต้องจัดลำดับความสำคัญต่อการจัดการสังคมผู้สูงอายุในลำดับต้น และการจัดบริการซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาหรือความจำเป็นของผู้สูงอายุทั้งโดยรวมและในเชิงปัจเจกบุคคล
